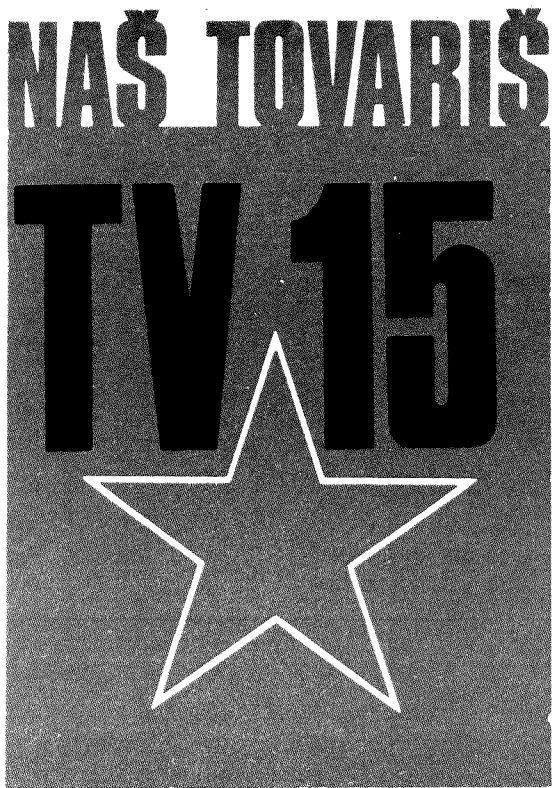

Št. 358. septembra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovic

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročniški oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598 XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

TV-15 izhaja vsak teden - izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije stev. 421-1-72
od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa
proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Borci so čvrsta
opora ZK in
delavskemu
razredu

str. 3

Med roško ofen-
zivo

str. 4

Planšarija vrača
moči

str. 5

Naš delovni dan
je bila noč

str. 7

Gubčevci na Trebelnem

V gozdu pri vasi Trebelno, kjer je bila 4. septembra 1942 ustanovljena Gubčeva brigada, so občani trebanjske občine, borci Gubčeve brigade in aktivisti počastili spomin na ustanovitev te brigade pred 35 leti. Med več tisoč obiskovalci so bili tudi gostje dr. Marjan Breclj, Stane Potočar-Lazar, Franc Tavčar-Rok, Ivan Maček-Matija, dr. Jože Brilej-Bolko, Bogdan Osolnik, Miha Butara in drugi. Zbranim je govoril član predsedstva SR Slovenije, Janez Vipotnik. Kulturni program so pripravili kulturni delavci iz trebanjske občine, posebnega priznanja pa je bil deležen partizanski miting, kjer so borci Gubčeve brigade pokazali, kako so v težkih letih revolucije dvigovali moralo in zavest.

»... Če se danes ob slavlju brigade z zadoščenjem oziramo na prehojeno pot, nas budi tudi zavest, da mi borci

nismo ostali le pri vojnih lovorikah. Pri odstiranju podob iz preteklosti Gubčeve brigade spoznavamo še bolj kot nekdanj, da z zaključkom vojne in izgonom okupatorja zgodovinsko poslanstvo borečega se slovenskega ljudstva ni bilo končano. S ponosom ugotavljamo, da smo se

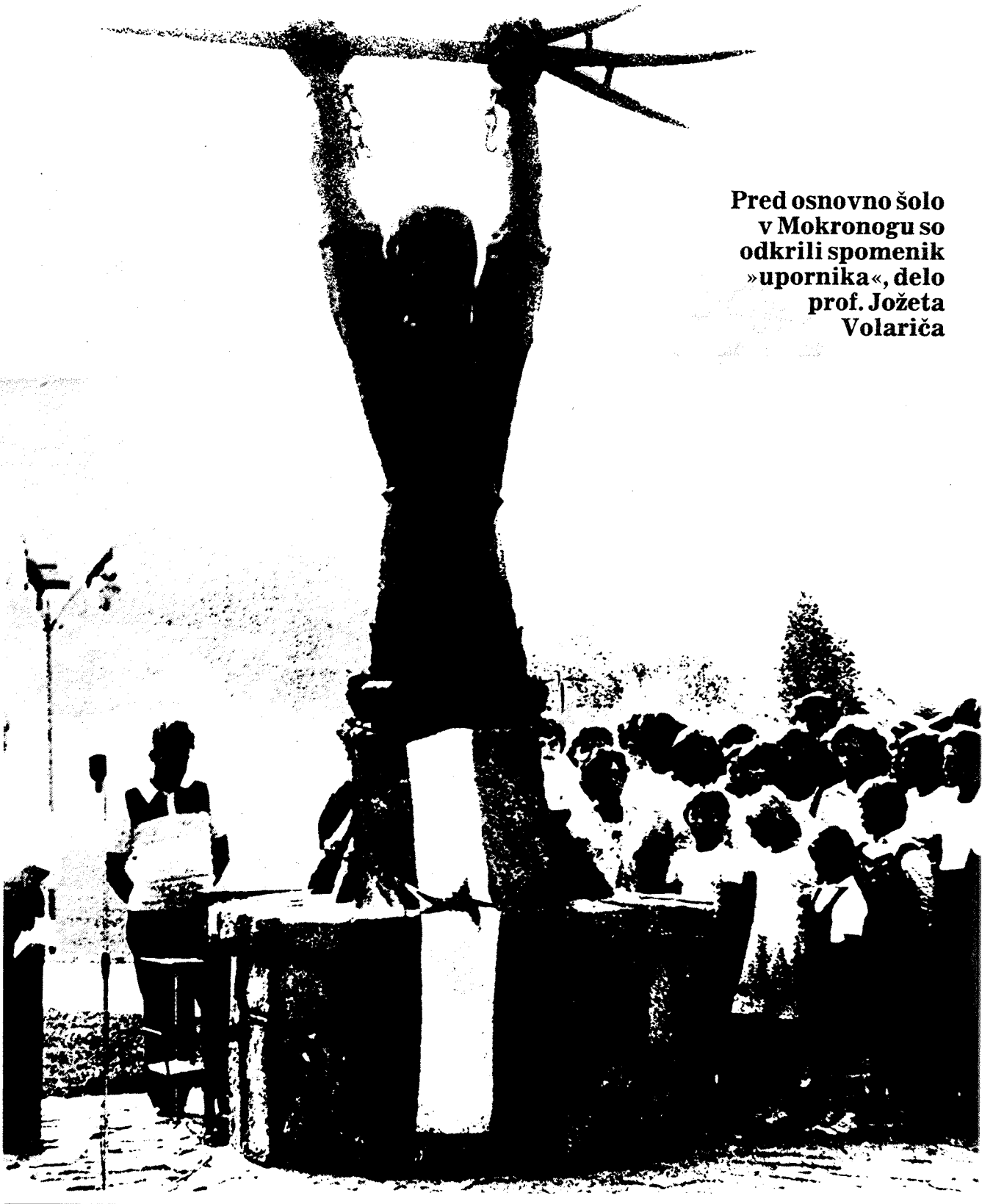
gubčevci, tako kot vsi udeleženci NOB, z enako vztrajnostjo in zagnanostjo kot v spopad s sovražnikom pogнали v izgradnjo nove družbe. To pa je bil naš cilj že takrat, ko smo prijeli za orožje.«

Ko pa je govoril o mestu borčevskih organizacij, je tovariš Vipotnik dejal: »Politične sile morajo pomagati delegatskemu sistemu, morajo odkrivati delegatom širše horizonte posameznih odločitev, da bodo te odločitve v danih pogojih vsestransko najboljše in napredne. Kolikor bolj čvrsto bodo socialistične sile držale ključne pozicije delegatskega sistema v svojih rokah, toliko trdnjši bo naš politični sistem, obenem pa bo lahko toliko večja demokratizacija družbe.

Zveza združenj borcev je sestavni del, je del temeljnih političnih činiteljev naše družbe. Ta organizacija je že doslej odigrala izredno vlogo v boju za napredek social-

istične samoupravne skupnosti. Njeno vlogo in odgovornost delegatski sistem prav nič ne zmanjšuje. Organizacija ZZB NOV opravlja specifično politično funkcijo. To opredeljuje že njen nastanek, saj je izrasla iz NOB in socialistične revolucije. Opredeljuje pa jo tudi njena današnja vloga nosilke revolucionarnih tradicij. Organizacija ZZB je spoštovana in upoštevana politična sila družbe, nezamenljiva vzgojiteljica mladih rodov v duhu bojnih tradicij in na današnji stopnji razvoja revolucije pomemben činitelj trdnosti našega družbenega reda. In revolucionarne izkušnje in nesporna politična in moralna moč tako posameznih članov kakor tudi cele organizacije terja danes, tako kot včeraj, stalno in učinkovito, demokratično sodelovanje borcev v političnem življenju.

SLAVKO DOKL

Pred osnovno šolo
v Mokronogu so
odkrili spomenik
»upornika«, delo
prof. Jožeta
Volariča

Desetega septembra praznujejo čuvarji našega morja svoj praznik. O njih, v čigar rokah je varnost našega Jadranskega morja, bomo danes spregovorili v reportaži na 10. strani.

Prosimo, da pisma pošiljate podpisana s polnim naslovom, čeprav bomo – na posebno avtorjevo zahtevo – objavili tudi samo inicialke. Prav tako si uredništvo pridržuje pravico, da pisma objavlja v skrajšani, zgoščeni obliki, da bi skromno odmerjeni prostor lahko čim boljše izkoristili.

UREDNIŠTVO

Resnica je drugačna

Odmev na sestavek Jožeta Ambrožiča, objavljen 3. januarja v TV 15

V TV 15 ste 3. februarja na četrti strani objavili sestavek izpod peresa Jožeta Ambrožiča o padlih bratih Pristov iz Mevkša. Ker je žal v zvezi z mojim možem Petrom navedena pomembna netočnost, bi želela, da moje pismo objavite med utrinki.

Tovariš Jože Ambrožič je zapisal, da se je moj mož po umiku iz Ligance zatekel k sosedu Komarju, kar pa žal ne drži.

Vsa stvar se je dogajala tako, da je moj mož po organiziranem umiku v dolino res prišel domov. Domov pa je zahajal že prej in sicer stalno vsak teden še z enim tovarišem. Hodila sta po hrano. Ker je bila hiša ob gozdu in povsem na samem, je bilo to takrat mogoče.

MARJETA PRISTOV
Mevkuš 27, p. Zg. Gorje

Malomarnost, nevednost ali brezbržnost?

Kdo je odgovoren za to, da so obvestila točna in resna, vsaj kar se tiče naše, še ne tako zelo odmaknjene zgodovine, ki mora biti nam vsem svetinja?

Ne vem niti, kako naj imenujem to, kar se je, med drugimi takimi in podobnimi primeri, zgodilo tudi v ponedeljek, 22. avgusta, ko sem slišal v opoldanskem radijskem dnevniku prvega programa RTV Ljubljana »da proslavljajo krajan Lovrenca na Pohorju obletnico osvoboditve svojega kraja na ta dan, ko je v bojih v noči od 22. na 23. avgust leta 1944 padel ves legendarni Pohorski bataljon...«

Človek se prijemlje za glavo in se sprašuje, od kod ta malomarnost, nevednost, brezbržnost ali kako naj to sploh imenujemo.

Upam si trditi, da ne more nihče od učencev naših osnovnih šol dobiti pozitivne ocene iz poznavanja naše družbe in njene zgodovine, če ne zna pravilno odgovoriti na vprašanje, kdaj je padel Pohorski bataljon. Mi pa moramo poslušati prek sredstev javnega obveščanja, da se je to zgodilo v noči od 22. na 23. avgust 1944 v Lovrencu na Pohorju, kar pa je bilo v resnici na Osankarici 7. januarja leta 1943.

Kdo je odgovoren v tej organizaciji združenega dela, ki jo imenujemo RTV Ljubljana, da so obvestila točna in resna, vsaj kar se tiče naše, še ne tako zelo odmaknjene zgodovine, ki mora biti nam vsem svetinja?

In naprej: Zaman sem naslednjega dne, 23. avgusta letos, čakal, da bi slišal v radijskem dnevniku in to pri katerikoli oddaji RTV Ljubljana spomin na dan, ko je Šerčerjeva brigada napadla in uničila združeno sovražnikovo postojanko v Lovrencu na Pohorju in tako ustvarila, skupaj z Ribnico na Pohorju, ki jo je osvobodila Tomšičeva brigada, prvo osvobojeno ozemlje, ki je

»vztrajalo« polnih dvainsedemdeset dni na tem, Mariboru tako zelo blizu in tako občutljivem delu od nemške vojske zasedene štajerske dežele.

Ta, tako pomemben dogodek za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na Štajerskem je povsem prezrlo tudi Delo, ki prav tako ni objavilo v svoji stalni rubriki na drugi strani niti besedice v spomin na osvoboditev Lovrenca in Ribnice na Pohorju v noči od 22. na 23. avgust 1944.

Pred časom sem se že zgasil v odgovornem uredništvu Dela s vprašanjem, tudi glede grobih netočnosti njihovih obvestil o dogodkih med narodnoosvobodilnim bojem v tej rubriki in jih vprašal, od kje dobivajo tako netočne in pomanjkljive podatke, pa so mi rekli, da jih prejema od osrednjega uredništva Tanjuga iz Beograda.

Mar nimamo mi sami dovolj naših domačih zgodovinarjev in raznih drugih virov, ki bi, oziroma iz katerih bi lahko pripravili in priredili vse te informacije, da bi bile primerne za naše razmere in potrebe in se ne bi javna občila smešila pred javnostjo?

MILAN GUČEK
Ankaran 107a, p. Ankaran

Spomenik Pohorskemu bataljonu, delo akademskega kiparja Slavka Tihca, je postavljen na planinskem masivu Pohorja – pri vasi Osankarica; kjer je bil ta legendarni partizanski bataljon obkoljen in uničen.

Pismo

Prejela sem že več opozoril, naj plačam naročnino za TV 15, ki ga imenujete tudi Naš tovariš. Sporočam, da bom poravnala vse! Bila sem v težavnem položaju in nisem mogla. Moj mož je bil deset let hudo bolan. Pet let je bil priklenjen na posteljo in sem ga morala hraniti s stekleničko, kot majhnega otroka. Imela sem tudi petinsedemdeset let starega očeta, ki je bil tudi hudo bolan in kot moj mož invalid. Plačevati sem morala draga zdravila (tudi iz tujine) in tako moje življenje ni bilo lahko.

Naj povem, da je bil moj mož Jože Jenko kot borec Prešernove brigade ujet in odpeljan v zloglasno nacistično taborišče Auschwitz na Poljskem, od koder je prišel ves bolan, tudi moj oče Jože Oblak je bil v taborišču in sicer v Mauthausnu, kjer so na njem delali poskuse.

Oba sta umrla v enem tednu: Jože Jenko šestega in Jože Oblak štirinajstega februarja letos.

Zato vas prosim, da mi oprostite in prosim, da mi ta, meni tako drag časopis, pošiljate še naprej.

ANGELA JENKO
Trboje 8, p. Trboje

»Ta vaša legitimacija mi nič ne pomeni!«

Še enkrat ponavljam, da je bila zamuda moja krivda, vendarle so me te njene besede hudo zbolele

V ambulantni v Ormožu sem dobil napotnico za laboratorij v bolnišnici Ptuj. Poslal me je moj stalni zdravnik dr. Gašparič. Da ne bi napravil preveč škode svojemu delodajalcu zaradi bolniškega izostanka, sem odhod v bolnišnico odložil.

V laboratoriju sem doživel presenečenje. Zamudil sem sedem minut (po deveti uri) in me uslužbenka pri okencu za oddajo napotnic ni mogla več sprejeti. Vedel sem, da je to moja krivda oziroma »krivda« voznega reda. Prosil sem jo, naj me vendar razume, da sem prišel od daleč in da z odvzemom krvi ne bo toliko dela. Ker sem mislil, da bom uspel, sem ji tudi pokazal člansko izkaznico ZB NOV in rekel: »Morda bi imel zato vendarle kakšno prednost!« Pogledala me je in hladnokrvno dejala: »Ta vaša legitimacija mi nič ne pomeni!«

Še enkrat ponavljam, da je bila zamuda moja krivda, vendarle so me te njene besede hudo zbolele. Morda bi se jih tovarišica lahko izognila in me odslovila kako drugače. Pa mi ni preostalo nič drugega kot to, da sem moral to pot še enkrat prepotovati na svoje stroške. Na račun dobre minute dela 128 km poti – zaradi sedmih minut zamude!? Morda bi bilo le prav, če bi se kdo od odgovornih pogovoril z uslužbenko, ki je bila v torek, 9. avgusta letos ob 9. uri in 7 minut, pri okencu za sprejem pacientov.

IVO KELEMNINA,
Ivanjkovci

Spomin na avgust 1944

Prav je, da mladina gradi in čuva to, kar je bilo pridobljeno s tolikimi žrtvami

Večkrat se spominjam vojnih dni. Od takrat je minilo že več kot trideset let. Bili so to časi, ko so na kmetijah ostale le žene in starčki. Moške in fantje, dekleta so odšli k partizanom in kar nas je ostalo doma, smo morali krepko prijeti za delo.

Bilo je, mislim, v začetku avgusta 1944.

Tam, kjer danes stoji lepa planinska koča, imenuje se v Ledinah, je bil takrat velik travnik. V bližini je bila skromna kmetija, ki se imenuje Narovnik. Tu je med vojno ostala sama mati s petimi otroci, ki so bili za delo še premajhni. Oče Valentin je odšel k partizanom. Vse delo je opravljala njegova žena Nežka, le košnji ni bila sama kos. Pa smo se mladinke izpod Uršlje gore dogovorile, da ji gremo pomagat. Vzele smo kose, jih dale na rame in hajd na delo. Ko nam je Nežka prinesla zajtrk, smo imele že kaj pokazati. Tudi drugi dan smo prišle. Mati Neža je bila vesela. Krmo je vozila domov in doma ji je pomagal še kurir, Sušelnov sin iz Žerjava. Ko je bilo vse gotovo, smo se dekleta vrnile na svoje domove, kurir pa v gozd, kjer je imel skrivališče.

Danes, ko mladina tu in tam pomaga s prostovoljnimi delom, sem se spomnila, kako mladi v narodnoosvobodilnem boju nismo nikoli klonili, čeprav je bilo nevarno, tudi za življenje. Prav je, da mladina gradi in čuva to, kar je bilo pridobljeno s tolikimi žrtvami!

ŠTEFKA MELANŠEK
Razbor pri Slovenj Gradcu

Ko smo pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice dobili podatek, da njihova organizacija šteje 2163 članov, da je vsak drugi borec izbran v nek družbenopolitični forum ali v delegacijo in da prav vsak udeleženec narodnoosvobodilnega boja dela v eni izmed enajstih krajevnih organizacijah ZB, smo doumeli, zakaj na Jesenicah lahko trdijo, da so borci močan družbenopolitični faktor in čvrsta opora zvezi komunistov in delavskemu razredu. Takšno vlogo ima zato, ker so ostali borci tudi po osvoboditvi, v boju za preobrazbo kraja in razvoj Jesenic v pomembno industrijsko središče. Kraj in občina sta se razvijala, dajala in zahtevala vedno več ...

O aktivnostih in rezultatih široke akcije borcev pri uresničevanju socialističnega samoupravljanja, smo se pogovarjali s predsednikom in tajnikom občinskega odbora ZZB NOV Jesenice, z Jožetom Ulčarjem in Ivanom Saksido.

Tovariš Ulčar nam je povedal: »Večina naših članov je tudi danes zelo delavnih v SZDL, sindikatu in organizacijah ZK. Nekateri imajo celo po več funkcij hkrati. Menimo, da je to naša dolžnost, naša pot, po kateri smo krenili že leta 1941. Z nje ne moremo in tudi ne bomo.«

Aktivnost in ugled

Obveznosti je veliko. Sekretar Ivan Saksida navaja le nekatere; v občinski skupščini in regiji, od-

Borci so čvrsta opora ZK in delavskemu razredu

Vsak drugi udeleženec NOB je v vodstvu družbenopolitičnih organizacij, član delegacije, SIS, samoupravnih organov in teles.

govorno delo v koordinacijskem odboru za kadrovska vprašanja, v odboru za uveljavljanje ustave, v volilnih komisijah, v delu odbora za boj proti alkoholizmu, številne obveznosti v združenem delu, v devetih samoupravnih interesnih skupnostih, pri vprašanih splošnega ljudskega odpora in družbeni samozaščiti ...

»Borci so si predvsem svojo delavnostjo in delovnimi izkušnjami v delovnih organizacijah pridobili takšen ugled, da jih na vseh volitvah delavci radi izberejo v samoupravne organe in delegacije, že leta pa so v vodstvu družbenopolitičnih organizacij«, nam je povedal tovariš Ulčar, ki je hkrati tudi predsednik delavskega sveta jeseniške železarnice. »Pri nas v železarni je samoupravljanje močno razvito. Poleg drugih teles in organov imamo tudi samoupravne delavske skupščine, na katerih vsi delavci odločajo o najpomembnejših

vprašanih proizvodnje, o ustvarjanju in delitvi dohodka, imamo pa tudi okrog devetsto članov delegacij ... Delo in napore vseh posameznikov je treba uskladiti, poenotiti. Samo tako bomo lahko še razvijali samoupravne odnose in povečali produktivnost dela. Pri tem imajo borci kot samoupravljalci in delavci pomembno vlogo. Trudimo se, da rešujemo vsa pomembnejša vprašanja skupno, z dogovarjanjem in izmenjavanjem mišljenj.

Mladi in borci – pomemben činitelj SLO

Da borci prevzamejo pomembne naloge tudi v splošnem ljudskem odporu, potrjujejo številni podatki, obsežni programi in visoka priznanja, ki jih že leta prejema. O tem nam je tovariš Ivan Saksida pripovedoval.

»Komisija za splošno ljudsko obrambo občin-

skega odbora ZZB NOV ima zelo dognan načrt dejavnosti, ki ga uresničimo tekom leta. Toda uresničitev tega programa je le del naših prizadevanj pri razvijanju koncepcije splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Pomembne naloge na tem področju prevzemamo v krajevnih skupnostih, svojega predstavnika pa imamo tudi v odboru za splošni ljudski odpor pri socialistični zvezi. Nekateri izmed nas so zelo spoštovani člani odborov za splošni ljudski odpor v šolah in organizacijah združenega dela, kjer svoje izkušnje prenašajo na učence in mlade delavce.

Skupno delo na tem področju je vsekakor prispevalo, da je na obrambni dan, ki ga je imela maja vsaka šola, okrog tritisoč učencev pokazalo visoko stopnjo pripravljenosti. V improviziranem napadu in umiku so se mladi znašli kot »stari vojaki«, brez vznemirjanja in oklevanja.

Mnogih akcij si jeseniški mladinci in pionirji sploh ne morejo zamisliti brez borcev. Vabijo jih v šole, na pohode po poteh partizanskih enot; pri obiskih spominskih obeležij, ki jih je na tem področju skupaj enaindevetdeset, sodelujejo tudi borci NOV. Že tradicionalni so postali majski pohodi udeležencev NOV in mladincev, ko ob Titovem rojstnem dnevu in dnevu mladosti odidejo po poteh partizanskih odredov na svojem območju. Ko bo socialistična zveza ustanovila svet za razvijanje revolucionarnih tradicij, bodo borci z veseljem sprejeli to odgovorno nalogo, da na mlade prenašajo vrednote naše socialistične revolucije.

Priprave na kongres ZZB NOV

Ko smo naše sogovornike vprašali o pripravah na bližnje kongrese ZZB NOV Slovenije in Jugoslavije, so odgovorili, da je

celotna dejavnost jeseniških borcev usmerjena v priprave in rezultate, s katerimi pričakujejo ta pomembna srečanja. V zvezi s tem je predsednik občinskega odbora ZZB NOV Jesenice tovariš Jože Ulčar povedal: »Doslej se še nismo posebej pogovarjali o pripravah na kongresa, vendar pričakujemo precej gradiva, ki ga bomo skrbno predelali in dali nanj svoje pripombe in mišljenja, če bo to potrebno. Dobili smo že novi statut, toda o njem bomo razpravljali šele jeseni, ko bomo poskušali o bistvenih predloženih spremembah seznaniti vsa krajevna združenja in vse naše člane.

Pričakujemo, da bo osmi kongres ZZB NOV Jugoslavije v celoti ocenil dejavnost naših organizacij pri uresničevanju socialističnega samoupravnega sistema in pri uresničevanju številnih družbenopolitičnih in delovnih nalog, ki nam jih je naložil sedmi kongres ZZB NOV Jugoslavije in deseti kongres ZKJ. Kongres bo še posebej pomemben zato, ker naj bi na njem sprejeli nadaljnje poti uresničevanja naše politike, ki je nastajala in se uresničevala že v času NOB. Danes krepko stojimo na poti njenega nadaljnega uresničevanja. Opravili smo z malomeščansko miselnostjo in s sovražnikovimi poskusi, da bi omajal našo enotnost. To priteguje in hrabri mlade generacije, ki morajo nadaljevati boj v kontinuiteti razvoja naše socialistične in samoupravne družbe.«

R. RADOJKOVIĆ
(Četvrti jul)

Andrej Marinc o položaju manjšin v Avstriji

Na proslavi tridesete obletnice ustanovitve tovarne Litostroj v Ljubljani, je o pomenu te tovarne za slovensko in jugoslovansko gospodarstvo govoril predsednik Izvršnega sveta inž. Andrej Marinc. V svojem govoru se je dotaknil tudi položaja slovenske manjšine v Avstriji in ponovnega obujanja nacizma in fašizma v svetu, predvsem v Nemčiji in Avstriji. O tem je dejal:

»Žal se odnosi z Avstrijo ne razvijajo v celoti v duhu dobrih odnosov. Avstrijske vodilne stranke, še posebej na Koroškem, so očitno poklekile pod pritiskom velikonemških nacionalističnih sil, kar vodi v grobe kršitve avstrijske državne pogodbe o obnovi demokracije in nevtralne Avstrije. Namesto da bi se usmerili v dokončno uresničevanje pravic slovenske in

hrvaške manjšine v Avstriji na osnovi določil te pogodbe v sodelovanju in dogovoru s prizadetimi manjšinami, se je Avstrija opredelila za politiko diktata manjšinam.

Tako smo priče političnim sodnim procesom in poskusom prikazati borbo za ustavne in z državno pogodbo zagotovljene manjšinske pravice kot kriminalni delikt. Poleg tega policija nasilno odstranjuje dvojezične topografske napise, ki bi morali na tem področju, po izrecnem določilu državne pogodbe, stati že več kot dvajset let. Očitno v Avstriji še vedno obstajajo in delujejo tudi sile, ki bi želele kolo zgodovine zavrteti nazaj. Kako drugače razumeti napihnjeno in senzacionalistično publiciteto v koroškem tisku o proslavah SS enot, o manifestacijah v Hitlerjevem rojstnem kraju, o ne-

kakšnih proslavah rojstnega dne Franca Jožefa v italijanski Gorici, kjer naj

bi Italijani, Furlani in Slovenci s Krasa »vdano« proslavljali pripadnost

nekdanjemu cesarstvu, znanemu kot »ječi narodov«.

Takšne razmere ne prispevajo h graditvi miru in sodelovanju v Srednji Evropi in samo potrjujejo nekatera opozorila Williija Brandta o nevarnosti naraščajočih pojavov neonacizma. Deželni glavar Wagner tolmači vse to le kot delovanje majhnih skupin, srečanja nacističnih vojnih veteranov pa le kot tovariška snidenja.

Ob jugoslovanskem dnevu na celovškem lesnem sejmu, ki se ga Slovenci tradicionalno udeležujemo, je menil, da je treba dati koroškemu tisku posebno izjavo, v kateri celo obtožuje Slovenijo za nekakšno vmešavanje v zadeve Koroške. Wagner očitno meni, da je vprašanje položaja in pravic koroških Slovencev v Avstriji notranja zadeva Av-

strije same, pozablja pa, da o tem obstoje izrecna določila državne pogodbe, katere podpisnik je tudi Jugoslavija. O pravicah manjšin imamo tudi številne zaščitne norme mednarodnega prava, izbrane pri Združenih narodih, v okviru mednarodnih konvencij o človekovih pravicah in odpravi rasne diskriminacije. Povsem razumljivo je torej, da slovenska in jugoslovanska javnost ne more ostati ravnodušna, nezainteresirana in nezaskrbljena ob tlačenju in nedemokracičnem omejevanju manjšinskih pravic, ob dogajanju, kakršnemu smo danes priča na Koroškem. Takšni postopki niso v skladu s sprejetimi mednarodnimi obveznostmi Avstrije, kaj šele z uresničevanjem sklepne listine evropske konference o varnosti in sodelovanju.«

Med roško ofenzivo

Letos mineva 35 let od velike ofenzive na Kočevski Rog, v kateri so hoteli Italijani potisniti partizanske enote na visoko planoto Kočevskega Roga in jih tam uničiti. V ofenzivi je sodelovalo čez štirideset tisoč italijanskih vojakov.

Ob poti med Vrčicami in Planino na obronkih Kočevskega Roga leži vas Kleč. V gozdu južno od nje je v maju in juniju leta 1942 taborila Klečka četa. To je bila 3. četa Belokranjskega bataljona, po ustanovitvi 1. in 2. bataljona pa je prišla v sklop 2. bataljona kot 2. četa. Komandir čete Ivan Pezdirc-Slavo in komisar Anton Iveč-Ziga, sta postala komandant in komisar 2. belokranjskega bataljona, četno poveljstvo pa sta za njima prevzela komandir Slavko Grahek in komisar Rado Pešelj-Vičan. Četa je štela okrog petdeset mož, vendar jih je bila le polovica oboroženih. V svoji oborožitvi je imela tudi lahko brezo, ki jo je 20. junija 1942 zaplenila Italijanom v Rožnem dolu, nosil pa jo je Rafael Skrl-Rafo. V taboru je bilo dobro poskrbljeno za varnost, vsak dan pa smo imeli tudi politične ure, vaje in spoznavanje orožja. Klečka četa je bila dobro povezana s štabom odreda na Skriljah in s prvo ali Črnomaljsko četo, ki je taborila severno od vasi Zagradec. Pri tej četi je bil tudi štab bataljona.

Sredi julija so postajali Italijani vedno bolj predrzni in njihova vojska je na svojih pohodih požigala vasi. Dne 18. ali 19. julija je kurir iz glavnega poveljstva prinesel novico, da Italijani prodirajo proti Podstenicam, kjer je bila naša delavnica in tovarna ročnih bomb. Komisar čete Rado je izbral udarno skupino, ki je takoj krenila proti Podstenicam, ki pa so jih Italijani že zažgali. Ker nismo naleteli niti na Italijane niti na partizane, smo se začeli vračati proti Kleču. Bali smo se namreč, da Italijani ne bi napadli našega taborišča, saj so ostali v njem tovariši skoraj brez orožja.

★

Konec julija so večje italijanske sile začele prodirati proti Kleču in Planini. Klečka četa je odšla k 1. četi v Zagradec, od tam pa se je ves bataljon umaknil na Mitlarje in tako je bil Belokranjski bataljon prvič v popolni sestavi. Tam je bataljon v nesreči izgubil politdelegata Valjavca iz Metlike. Pokopali smo ga na Debelem vrhu.

Ko so se Italijani umaknili, sta se 1. in 2. četa utaborili pod Mirno goro, 3. četa pa v Zapudju. Hrana smo dobivali iz belokranjskih vasi, vodo pa smo nosili iz Planine v lesenih okroglih posodah. Držale so okrog dvajset

do trideset litrov in imele naramnice. Mislim, da je bilo 10. avgusta, ko sva bila z nekim tovarišem poslana z mulo v Vrčice po hrano. Stemnilo se je že na poti iz Planine na Kleč. Koraki po cesti pred Klečem so odmevali v tiho noč in naenkrat se je noč spremenila v dan. Zoropotalo je z vseh strani in na naju se je vsula toča krogel. Zbežala sva vsak po svoji poti in se šele naslednji dan, seveda brez hrane, vrnili v tabor. Tam so menili, da sva slišala streljanje iz Semiča, zato sva bila kaznovana. Tovarš je moral nositi vodo, jaz pa sem moral biti ves dan v opazovalnici na robu nad Planino, od koder je bilo videti ceste daleč naokoli, Kleč, Konjski hrib in Rodine. V Semiču so se zadrževale večje italijanske enote, zato smo morali budno paziti, kam bodo krenile.

Dne 14. julija sem bil v opazovalnici. Že zgodaj zjutraj je iz Kleč proti Planini krenila močna italijanska kolona. Ker nismo vedeli, kaj namerava, se nas je polotil nemir. Čakali smo na zadnjo odločitev, kam bo kolona krenila. Bataljon je bil že od ranega jutra pripravljen za pohod in tako je ostal vse dopoldne. Komandir in komisar sta bila nepretrgano v opazovalnici.

Okrog poldneva so Italijani prišli v Planino in se usmerili proti Koprivniku in Mirni gori. Naš bataljon je takoj odšel po severnem pobočju Mirne gore,

da bi prehitel italijansko kolono in da bi nekje ob križišču ceste Sredgora-Travnik in Planina-Koprivnik prečkal cesto in se umaknil južno od nje. Ob cesto smo res prišli in se v velikem loku bližali cesti proti Koprivniku. Ko je naša predhodnica prišla na cesto, so z druge strani že prišle italijanske enote. Ker se po strmem in zaraščenem pobočju ni bilo mogoče hitro umakniti, se je vodstvo odločilo, da bataljon zasede cesto Sredgora-Travnik in tako prepreči Italijanom, da bi prodirali v notranjost Roga in prišli bataljonu za hrbet. Iz občasnega streljanja smo ugotovili, da so nas italijanske enote odrezale od Bele krajine. Bataljon je bil v neugodnem položaju ob breznu, zato smo se odločili, da se umaknemo v notranjost Roga. Da bi bil bataljon čim bolj gibljiv, smo vso opremo, razen orožja, skrili. Bataljon sta sestavljali 1. in 2. četa brez predhodnice in dela bataljona, ki se je prebil čez cesto. V smrekovem gozdu nas je zalotila noč in kmalu smo zaspali. Ponoči nas je prebudilo žvižganje granat, ki so letele preko nas in eksplodirale v pobočju za nami. Na počitek nismo več mislili. Komisar Žiga je prevzel komando in odredil odhod. Komandant Savo se še ni vrnil iz izvidnic.

Dne 15. avgusta dopoldne smo prispeli na žago Rog, kjer smo od drugih partizanskih enot zvedeli

za obsežnost sovražnikove ofenzive. Naredili smo načrt, kako bi se rešili iz obroča. Sestavili smo udarno skupino, v kateri je bil tudi puškomitraljezec Jože Adlešič iz našega bataljona. Skupina naj bi napadla Italijane pri Podstenicah, ostali del bataljona pa naj bi počakal na žagi. Zaradi nevarnosti bombardiranja, se je bataljon umaknil v gozd.

Komisar Žiga je predlagal, da bi se v smeri Starega Loga čim bolj približali italijanskim položajem. Za to bomo izkoristili noč in se skrili v grmovje, naslednji dan, ko bodo Italijani zožili obroč okrog Roga, bomo ostali zunaj njega. Uspelo nam je priti v gosto poraščeno globel tik pod italijanskimi artillerijskimi položaji. Nestrpno smo pričakovali jutro, 17. avgusta.

Slišali smo, kako se Italijani zbirajo v skupine, nato pa je padlo povelje: »Avanti«. Italijani so se obrnili proti našemu skriščišču in začeli pregledovati teren. Nagonsko smo se dvignili in zbežali vsak v svojo smer. Tekel sem po pobočju navzgor in naletel na italijansko mitralješko gnezdo. Ušel sem krogam in tudi vojaku, ki je skočil pred mene s puško v roki. Ko je bilo streljanje že daleč za mano, sem začel previdno hoditi. Srečal sem partizana Janeza Znidaršiča. Nekaj časa sva skupaj nadaljevala pot, nato pa sva spet odšla vsak po svoje. Na poti sem se izogibal vasi,

dohitel pa sem skupino neoboroženih ljudi. Ko sem se jim približal, sem iz pogovora razbral, da je to delovna četa, ki so jo stastavljali rešeni interniranci iz Verda in dva italijanska vojaka, ki sta bila ujeta v Rožnem dolu. Komandir in komisar sta mi pripovedovala, da sta prejela navodilo glavnega štaba, da je vstaja v Sloveniji začasno ustavljena, da je treba orožje skriti, vojaški pa naj se predajo Italijanom. S takim namenom gredo tudi oni v Podstence. Tudi meni sta ukazala, naj naboje vržem v grmovje, kar pa sem odklonil. Med prerekanjem sta mi sledila, zato sem zbežal.

Med potjo sem premišljeval, da v takšnem položaju navodila glavnega štaba niti niso nemogoča, vendar sem se odločil, da se ne bom ravnal po njih in bom še naprej partizanal, ali pa odšel v Srbijo, kjer sem bil že kot mladenec pred letom. S takimi mislimi sem prišel na jaso žage Rog, kjer sem ob južnem robu našel nekaj partizanov. Med njimi je bil tudi naš mitraljezec Jože Adlešič ter tovariš Saje, eden izmed nas, ki smo bili v globeli. Borci so bili razporejeni, skrbelo jih je samo glede municije, jaz pa sem je imel poln nahrbtnik. To je bil 2. kočevski bataljon s komandantom Antem Novakom in komisarjem Janom Lovakškom. Odločila sta, da bataljon še to noč, med 16. in 17. avgustom, prebije

obroč. Sestavili smo pohodno kolono z udarnim vodom na čelu in začelju. Bataljon je štel okrog sto mož in le manjše število je bilo neoboroženih. Adlešič, Saje in jaz smo sestavljali mitralješko trojko, ki se je menjavala na čelu in začelju. Pohod je trajal vso noč, le večkrat smo se za kratko ustavili.

Zjutraj, ko smo spet kratko počivali, je na začelju zaropotalo, ker je udarni vod napadel Italijane, ki so nam sledili, ko smo prešli prvi obroč. To je borbeno moralo še dvignilo. Dopoldne je minilo mirno, popoldne pa smo šli po travnati dolini. Naša trojka je bila na začelju, ko je spredaj spet zaropotalo. Bataljon se je začel pomikati v desno proti gozdnatemu pobočju. Umaknili smo se na vrh. Druga stran pobočja je bila razorana od eksplozij in jekel vonj po ekrazitu nam je dražil nosnice. Proti večeru smo se približali cesti Topli vrh-Koprivnik in jo desno od križišča ceste na Planino tudi prešli. V zasedi proti Koprivniku je padel en sam strel na italijansko motorno vozilo, ki je takoj pobegnilo. Tisti večer, 17. avgusta, je bataljon zaključil pohod, če se prav spominjam, v Bistrici. Tam smo se po treh dneh najedli in naspali.

Naslednji dan se je naša trojka javila komandantu in zahtevala, naj nas odpusti, vendar je to nerad storil, ker je bila s tem zmanjšana udarna moč njegovega bataljona za en mitraljez. Odšli smo proti Črnomlju. Aktivisti so nam povedali, da se v globeli med Sredgoro in Zagradcem zadržuje nekaj borcev. Napotili smo se k tej skupini, ki se je stalno večala. Vanjo sta prišla tudi komandir in komisar delovne čete, ki pa ju je patrolja odpeljala v štab odreda.

Taborišče je obiskala tudi udarna skupina Tomšičeve brigade, kar je precej dvignilo našo moralo in borci smo si že želeli novih akcij.

Patrolja nam je z Mirne gore sporočila, da so Italijani odkrili in razdejali skladišče našega bataljona, kamor smo pred odhodom skrili precej stvari. Kljub temu smo si kmalu priskrbeli kotle za kuhanje in druge potrebne stvari.

V vasi Travnik je patrolja odkrila svež grob. Ko smo ga odkopali, smo našli v njem razmesarjena trupla petih ali šestih mož in ene ženske. To so bili sledovi velike roške ofenzive.

MAKS PAVLIN

Božidar Jakac: V bunkerju pred nemško ofenzivo leta 1943

Kaj praviš? Lenart, da je pastir?

Nekdanjemu komandantu bataljona

Možje so staknili glave. Tisti, s tlečo cigaro, je pomenljivo dvignil obrvi. »LENART je šel za pastirja, za planšarja. V Tegoše je šel, tja gor pod ojstrino Karavank. Zadnjič sem ga obiskal. Na trinožniku med kravjimi repi je stiskal vimena. Fantje, kakšen pogled! Pa sem mu rekel: 'Minerec si bil in komandant bataljona. Nemci so se bali tebe in tvojih mož kakor hudič križa, pa greš za pastirja...!'«

»In on?« so bili radovedni možje.

»Nič. Čudak je, vam pravim. O gamsih je govoril in o pečinah. Ob pol štirih se vsak dan potegne na noge, pomolze štiri od petinosemdesetih krav, si pripravi zajtrk in jih odpele na pašo.«

»Komandant bataljona!« je bilo slišati v zakajeni sobi. »Le kaj pravijo tisti, ki se ustavijo pri njem v planini? Pregovoriti bi ga bilo treba in vrniti v dolino. Mar si ni zaslužil, da bi tu doli v miru in spokoju živel...?«

Palepo pozdravljena, bolečina vsakdanjega življenja!

Priletni Lukanc rine v vzpetino, kot bi ne bil enkrat in še za deset let starejši od mene. Lahko njemu, si mislim; vse življenje je šival, 'škarpete' in zdaj natančno ve, kako jih je treba postavljati, da ti kar najmanj namučijo noge.

»Kako daleč še?«

»Še nekaj korakov, pa bodo na levi Kofce. Od tam pa ne bo daleč do vznožja Tegoške gore,« me vzpodbuja korenina. »Boš videl kakšen obraz bo naredil, ko bova stopila čez prag. In če ne bo kaj z živino narobe, mu jezika tudi ne bo treba odmotavati. Tri leta je partizanił tođ okrog. Po vojni pa je z lovsko puško pretaknil še tisto grmičevje, ki ga je z titovko na glavi zgrešil. Veš, včasih razmišljam, da bi se tudi sam umaknil za nekaj mesecev tako visoko v gore. Človek si na svežem zraku opere dušo in možgane pa še prenekateri bolečini vsakdanjega življenja se izogneš. Ni jih malo, ki jim je revolucija zadala nezaceljive rane. Z Lenartom si nisem bil nikoli na čistem. Upokojil se je, postal major in po vojni je bil 28 let mesar. Včasih je pravil, da je zamudil vlak in je ostal na postaji – nekoliko pozabljen in hudo odvisen od sposobnosti svojih rok.

Glej, tam gori, za tistimi smrekami tiči lesena bajta. Rečem ti, če je zdaj žena pri njem, bo brž, ko naju bo opazila, pripravila testo za štruklje. Fant, le podvizaj se; takšnih še nisi jedel...!«

Planšarija vrača moči

Moje razmišljanje o štrukljih in o reportaži na najvišji ravni (Tegoše so blizu 2000 metrov) je opljusnilo prepoteno razočaranje. Na klopih pred Lenartovo bajto se je drenjalo malo morje sobotnih gobarjev. Lepo spočiti in v »mašnih gvanth« so se pripeljali z avtomobili še nekaj deset metrov nad Lenartovo lesenjačo. Ampak Lenart, Lenart je bil planšarski; s klobukom in kačjo slino v roki brž, ko sva se z Lukancem pojavila na pragu. »Jaz sem...«

»Upehan, žejen in lačen,« me je prehitel, ko smo si segli v roke. »Če me mislite zasliševati, vam pobegnem na Dolge njive ali na Njivce. Med sivke in sementanke se vam bom skril; če pa bi radi kozico mleka, vam lahko postrežem z enim od tistih osmih litrov, ki jih pomolzem na dan. Veste, kmetje sem gor ne pošljejo posebno imenitnih krav. No, ampak to niti ni moj problem. Svoje probleme sem pustil v dolini.«

Nemci so gojili »spoštovanje« do Lenartovega bataljona

Pobrskal sem po beležnici s skupnimi podatki. Pri Ribnikarjevih na Golniku se je rodilo 16 otrok, približno toliko, kot jih imajo danes v stolpnici vse družine skupaj. Mladost je bila burna, lepa, le premalo kruha je bilo. Pri šestnajstih letih v rokah še ni imel kija; dobil pa je mesarico, ko se je v Tržiču učil za mesarja. Od prvega, do kdo ve katerega dne se je šel revolucijo. Leta 1941 pa je spoznal, da lahko tudi on pomaga pri spreminjanju podobe izkoriščevalskega sveta. Takrat je bil zaposlen v bolnišnici na Golniku. Bil je med tistimi, ki so na skrivaj pomagali narodnoosvobodilnemu gibanju. Zdravila in sanitetni material, tajni sestanki in neomajna želja, da bi se pridružil tovarišem v gozdovih nad Golnikom. Leto in pol. Nekateri zvijače so Nemci odkrili. Nekoga iz skupine, v kateri je delal tudi Lenart, so ujeli in pritiskali do tolikšne mere, da je spregovoril.

»Kaj je, bandit,« ga je lepega dne pozdravil šef bolnišnice in gestapovski major. Lenartovo ime se je znašlo na plakatu, na katerem so z markami ovrednotili njegovo življenje. Dne 25. marca leta 1943 je odšel v Kokrški odred. Po približno osmih mesecih so ga pod Stolom imenovali za komandanta drugega bataljona. Čez čas je bilo v bataljonu tudi približno 60 nemških dezertirjev. Zvedelo se je, da so Nemci imenovali Lenartovo partizansko enoto SS bandit bataljon. In presneto resno »spoštovanje« so gojili do njega. Tudi brata Vinko in Martin sta bila v Kokr-

škem odredu, medtem ko so taborišča dodobra okusili brata Florijan in Tone ter sestra Angela. Seveda tudi vsem ostalim ni bilo prizanešeno.

Spomini

Lenart je govoril počasi, kot bi stopal po strmem grebenu. Včasih je zamahnil z roko, zaklel, kot bi hotel odgnati nadležno mušico, povedanega pa ni nikoli ponovil.

»... Mislim, da mi je vselej uspelo ostati pošten; tudi med vojno. Občutek sem imel, da so me imeli ljudje radi. Velikokrat razmišljam o parti-

zanskih časih in nemalokrat, ko možujemo o tem in onem, odkrivam podrobnosti, ki se mi zdijo dandanes skoraj neverjetne. Ampak takšno obujanje spominov lahko človeka zapelje v melanholijo. Pa ne, da bi se mi tožilo po grozotah, ki jih prinaša vojna, po nesreči, ki je utapljala naše ljudstvo, po smrti, ki je kosila med partizanskimi tovariši in njihovimi simpatizerji – toži se mi po čistih človeških krepostih. Včasih si rečem: Lenart, lahko bi se upokojil kot general. Premalo pokojnine so ti dali. Naredil si napako, da si se po vojni izognil šolam. Učiti bi se moral in napre-

dovati. Ze res, da sem bil ranjen v glavo, da sem izgubljal spomin, ampak vsaj poskusiti bi moral...!

Nak, dlake na jeziku pa nisem imel. Motile so me prazne govorance, otepaje prazne slame, sestankovanje zaradi sestankovanja. Delo in poštenost sta bila moje vodilo in to dvoje sem pričakoval od vseh, ki so me obkrožali. Nevoščljivost, gnila familiarnost, sla po denarju, ki ga dobiš tako ali drugače – te zadeve so me pestile. Ne navsezadnje sem se pa v planinah takorekoč rodil. V gorah sem preživel najkrepkejša leta življenja. Zdaj prav potrebujem teh nekaj mesecev (od sredine junija do sredine septembra!), ki jih preživim tu gori. Zdravim si takšna in drugačna mestna zastrupljenja, astmo in še kakšno bolezen, ki se ti predstavi v jeseni življenja. Jaz pa želim imeti lepo jesen! Ni bilo malokrat, da sem si v dolini zdravil dušo s kozarčkom. Na planini je drugače. Seveda tudi tu ne piješ samo mleko, ampak kapljica ni več strup; je dobra volja po zdravem in uspešnem dnevu...!«

Ne, takih štrukljev pa še ne! S smetano so bili zabeleženi in v ustih so se topili kot milni mehurčki. Pa ne le Nada, tudi Lenart se zna sukati okrog štedilnika. Menda se njegovi žganci prav tako prijetno oprijemljejo jezika. To vedo njegovi prijatelji in obiskovalci, ki dan za dnem prestopajo prag v Tegošah postavljene bajte in to vedo naši graničarji, ki so tudi pogosti obiskovalci tople planšarije. Še dolgo po tistem, ko zapustijo Lenartovo streho, si brišejo z brkov Lenartovo skuto. Ne, Lenart tu gori v planinah ni sam. Le kadar se nad Tegoško planino zgrnejo vodeni oblaki in se pečine nad bajto spremenijo v hudournike, kadar megla zavije senožeti naokrog in so krave, kot bi jih morje prekrilo, je Lenartu tesno pri srcu. Tudi po tri ure hodi naokrog in zbira živino, premočen do kosti in v strahu, da ne bo žival zgrmela v prepad. Pa vendar – po slehernem dežju zasije sonce.

SILVO TERŠEK

Franc Ribnikar-Lenart

Lenartova planšarija pod Tegoško goro

Tudi visoko v Karavankah ni nekdanji komandant bataljona Kokrškega odreda nikoli sam

Spominski
stenski
koledar

Ob široki akciji za ohranitev spomenikov, se je odbor za varstvo Roga pri medobčinskem svetu SZDL za Dolenjsko, ki ga vodi Franc Leskošek-Luka, odločil, da bo za prihodnje leto izdal spominski koledar s tematiko NOB in partizanskega Roga.

Koledar naj bi z umetniškimi fotografijami prikazal predvsem Bazo 20 in partizanske bolnišnice, na sklepnem listu pa bo prikazanih vrsto črno-belih fotografij iz časa narodnoosvobodilnega boja in partizanskega življenja v Rogu, ustrezno vsebinsko besedilo ter reliefni prikaz Roga.

Sredstva, ki bodo zbrana s prodajo koledarja, bo odbor namenil za širše propagiranje pomena NOB s poudarkom na Kočevskem Rogu.

Končane
mednarodne
kulturne
prireditve

Zadnjega avgusta so se v ljubljanskih Križankah končale letošnje jubilejne, petindvajsete po vrsti, mednarodne poletne kulturne prireditve. Tako je za nami še eno, lahko zapišemo uspešno, kulturno poletje, saj so se ljubljanskemu občinstvu, ki je letos zvesto spremljalo vse prireditve, predstavili številni domači in tuji umetniki-posamezniki, ansambli, folklorne skupine...

Posebej naj omenimo le zaključni nastop-koncert Slovenskega okteta, ki je s petjem slovenskih ljudskih in umetnih pesmi, mednarodnih ljudskih pesmi in nekaterih uspešnic za slovo, spet navdušil številne gledalce. Njihov nastop ni bilo samo slovo od letošnjih poletnih kulturnih prireditev, ampak tudi slovo od nekaterih dolgoletnih pevcev tega, doma in v svetu najbolj priznanega okteta.

M. V.

TITO pred nalogami
zgodovine

Na sam dan prihoda tovariša Tita na čelo Komunistične partije Jugoslavije, vendar štirideset let pozneje, smo Slovenci dobili pomembno knjigo za proučevanje in seznanjanje z zgodovino ZKJ in z vlogo, ki jo je pri tem imel tovariš Tito. Sedemnajstega avgusta letos je namreč pri ČZP Komunist v tritisočih izvodih in v prevodu Božidarja Premrla izšla slovenska izdaja knjige Pera Damjanovića, »Tito pred nalogami zgodovine«. To sicer ni popolnoma nova knjiga, ker je precej gradiva, ki ga zajema, prvič izšlo že ob tridesetletnici Titovega prihoda na čelo KPJ v knjigi: »Tito na čelu partije«, delo istega avtorja, vendar je v njenem obsegu in tudi vsebini toliko sprememb, da jo lahko razumemo kot »novo.« V srbohrvaškem jeziku je knjiga izšla leta 1972.

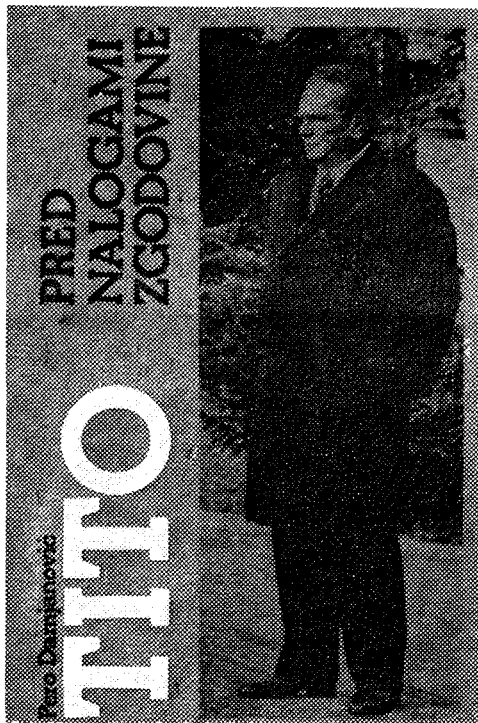
Od prve izdaje se knjiga »Tito pred nalogami zgodovine« razlikuje predvsem po tem, da obsega dvoje novih poglavij (Značilni trenutki od prihoda Josipa Broza na čelo partije ter Izvirnost in težave Titove poti), poglavje »Etape in smisel sporov med KPJ in vodstvom komunistične internacionale« pa je izpuščeno in naj bi izšlo v posebni knjigi. Poleg teh sprememb je sedanja vsebina knjige na nekaterih mestih močno predelana in nekatere prejšnje ugotovitve spremenjene, za kar moramo iskati vzrok v vedno novem odkrivanju raznih dokumentov, ki omogočajo natančnejše in tudi drugačno preučevanje, nemalo zmede pa zgodovinarjem povzročajo psevdonimi in kriptonimi, ki so jih uporabljali partijski delavci pri svojem ilegalnem delu.

Knjiga je sestavljena iz več razprav, ki jih je avtor napisal v zadnjih letih ali pa že prej objavil v raznih znanstvenih publikacijah, zato se nekateri podatki in razmišljanja nujno ponavljajo in ne zmanjšujejo njenega pedagoškega in znanstvenega pomena.

Prvo in hkrati najboljše razpravo »Prihod Josipa Broza-Tita na čelo parti-

je« začinja Damjanović z leti 1927 in 1928, ko je tovariš Tito začel boj za nove odnose v partiji in boj proti frakcionizmu. Nadalje je v tej razpravi zajeto obdobje povezovanja partije s širokimi ljudskimi množicami, razmerje med CK, KPJ in kominterno, skaljeni odnosi med kominterno in KPJ ter Titov boj za spremembo odnosa tega mednarodnega komunističnega foruma do naše partije in spremembe v njej sami ter končno, Tito postane generalni sekretar partije.

V drugi razpravi »odločilni trenutki iz obdobja Titovega prihoda na čelo partije« je Damjanović obdelal boj za vrnitev vodstva KPJ v domovino, vlogo in status novega vodstva KPJ, različna položaja bivšega sekretarja Gorkića in Tita ter spremenjeni odnos kominterne do KPJ.

Sledi razprava »Peta državna konferenca in njen pomen v luči priprav Komunistične partije Jugoslavije na vstajo«, kjer je dokaj podrobno spregovoril o pripravah in samem poteku konference, o Titovem in drugih referatih na njej ter ocenil zgodovinski pomen, ki ga je imela peta partijska konferenca v boju naših narodov za osvoboditev v naslednjih letih vojne.

V razpravi »O nekaterih teoretično-strateških problemih socialistične revolucije v Rusiji in Jugoslaviji«, ki ji je dal podnaslov »Prispevek k proučevanju vloge subjektivnega dejavnika v revoluciji«, je primerjal pogoje za revolucijo v obeh deželah, opozoril na njune specifičnosti ter določil njuni mesti v svetovnem revolucionarnem gibanju.

V posebni razpravi je obdelal tudi nacionalno vprašanje v Jugoslaviji in politiko KPJ do leta 1941, kjer opozarja na same začetke obravnavanja tega vprašanja pri pionirju socializma v Srbiji in na Balkanu sploh – Svetozarju Markoviću, ter spregovori o Dimitriju Tucoviću in Ivanu Cankarju pri Slovencih, pa tudi o odnosu KPJ do tega pomembnega vprašanja.

Damjanović je v svojo knjigo vključil še razprave »Partijska politika kot dejavnik uveljavljanja mladinskega gibanja v naši revoluciji« in »Izvirnost in težave Titove poti«, na koncu pa je dodal še dokaj obsežen biografski prispevek o tovarišu Titu.

Knjiga »Tito pred nalogami zgodovine« je pisana v preprostem jeziku in bo vsakomur zanimivo in poučno branje, čeprav pušča nekatera vprašanja zaradi objektivnih vzrokov (pomanjkanje dokumentov še odprta. Obsega tristodvajset strani, broširana izdaja pa stane sto dinarjev.

MILAN VOGEL

Ob filmu HAJKA

Dobili smo nov partizanski film; zaradi svojega osnovnega umetniškega napa je v sedanjem, prehodnem obdobju jugoslovanske kinematografije, ki počasi zapušča dolgoletno krizo, to zelo pomemben film, glede na tematiko, ki jo zastopa, pa je bilo takšno delo tudi že skrajno potrebno. Beseda je o HAJKI, zadnji stvaritvi velikega jugoslovanskega filmskega mojstra Živojina Pavlovića, ki je v sebi že dolgo premleval zamisel o vizualni podobi istoimenskega romana Mihaila Lalića. Film je bil predstavljen na festivalu v Puli, pred kratkim pa smo ga videli tudi v Ljubljani.

Kar takoj je treba reči naslednje: Pavloviću je uspelo to, kar je bilo v zadnjih desetih letih samo nemočno upanje tistih, ki smo z besom spremljali filmsko podobo naše revolucije. Kajti od srede šestdesetih let, ko se je začela – tako filmsko kot ideološko – neodgovorna serija spektaklov, tako imenovanih »velefilmov«, ki naj bi prikazovali in opevali velike vojne dogodke iz časov NOB, je postal partizanski film mučen prostor površnosti in diletantizma, manipulacij in lahkotnega avanturizma, predvsem

pa ni povedal ničesar resnega o zgodovini, revoluciji in ljudeh. Ta film je izgubil človeka, nadomestili so ga hrup, ogenj in stroji; to so bili filmi, ki so se razlikovali samo po eleganci neumrljivih junakov in zornih kotih detonacij. Izpoved o trpljenju ljudstva je izpodrinilo prizadevanje za tržno primernost. Razen Užiške republike ter posebej slovenskega prispevka Med strahom in dolžnostjo v vsem tem času skoraj ni filma, ki bi ga z veseljem kazali, zlasti pa ga ni, ki bi o velikih dneh karkoli obvezujočega sporočal generacijam, ki prihajajo.

Drugače pa je s HAJKO. Najprej to delo dokazuje, da je mogoče v široki epski strukturi, kakršno ima v bistvu že roman, uskladiti dramaturško nasprotje med splošnim, realnozgodovinskim, revolucionarnim – in posameznim, človeškim; med kolektivno težo dogodka in komorno usodo udeleženca. Ljudje so spet ljudje, ki imajo svoja trpljenja, svoj zanos, svoje dvome in smrt. Iz subtilne uravnoteženosti individualnega in splošnega raste tista zavezujoča epska razsežnost revolucije, ki izpričuje njeno zgodovinsko veličino, a obenem poudar-

ja težo in eksistencialno vsebino žrtev. Pavlović je pokazal, da je mogoče o velikih epskih stvareh sporočiti nekaj šele tedaj, ko potihne izobilje spektakularnega, čutnega, otipljivega in zaživi razpon intimnih človeških stvari, ujetih v logičen red vojne in borbe. Šele zdaj goli ideološki imperativ prejšnjih izdelkov nadomestijo resnični nosilci in ustvarjalci ideologije. – In drugič je Pavlović dokazal, kako je mogoče z zgoščeno umetniško voljo in brez ekshibicij tudi borbo in njene čutne manifestacije podati v estetsko koherentni izpovedi. Navsezadnje je ta film tudi preprosto lep.

HAJKA pomeni torej estetsko prenovitev jugoslovanskega partizanskega filma in resno upanje, da bo vsa tista profanacija, ki smo jo morali gledati, razorožena. V kontekstu celotnega jugoslovanskega filma pa je Pavlovićev prispevek k temi NOB tudi eden tistih velikih znakov, ki izvirno kažejo, da se družbena zavest o filmu vrača k osnovnemu spoznanju: film je predvsem umetnost.

PETER KOLŠEK

Prva letošnja septembrska sobota. V večini delovnih organizacij je naveden delovni dan. Ura je nekaj čez sedem. Parkirni prostori lesne industrije v Nazarjih so polni zaklenjene in vroče pločevine zaposlenih delavcev. Rečica ob Savinji je polna zastav. Praznično pričakuje številne goste. Godbeniki v gasilskem domu še mrzlično izvajajo glasove iz svojih glasbil predno se nabašajo v avtobus. Na trgu je polno avtomobilov in gostov, ki so prišli od vsepovsod. Vrvež na trgu ne pojenja vse dotlej, dokler ne krene dolga kolona avtomobilov in pešcev do mostu pred Dol-Suho. Od tu naprej, kjer bo nekoč vodila asfaltirana krožna pot iz smučarskega središča na Golteh, se nekaj sto glava množica ljudi napoti peš k odkritju spomenika trem padlim kurirjem in še enemu neznanemu borcu 14. divizije, ki so bili ustreljeni 9. januarja 1945. leta. To so bili kurirji postaje TV 23 S MAKS VERBUČ-Pankrac, ALOJZ ATELŠEK-Alojz in ALOJZ PODGORŠEK-Alojz.

Tik ob spomeniku pa stoji zdesetkana četica nekdanjih kurirjev te in sosednjih TV postaj. Ko so izzveneli zadnji akordi domače gasilske godbe na pihala, umolknila recitatorji in govorniki ter se je večina obiskovalcev že razšla, so ob spomeniku še ostali KAREL ANTLOGA-Drago, ALOJZ BREZOVNIK-Zoran, njegov brat STANKO BREZOVNIK-Lado, FRANC DROFELNIK-Viki s svojim komandantom MAKSOM SENICA-Božom in zdaj že sedemdesetletni IVAN JEŽOVNIK-Ivan.

V njihovih spominih so v trenutku ponovno zaživele vse njihove kurirske poti, ki so jih nešteto krat prehodili sami ali s tovariši. Prehodili preko železniških prog, posebno še v neposredni bližini mostov, pa prehodi preko zastraženih mostov, pod katerimi se je vila globoka in mrzla reka, so bili vedno nevarni, posebno še takrat, ko so s seboj vodili na zvezo po nekaj tovarišev ali pa takrat, ko so imeli s seboj težke ranjence.

»Nismo bili samo kurirji, kot to nekateri mislijo še sedaj in imajo vedno pred očmi tiste drobne in iznajdljive fantine, ki so bili danes tukaj, jutri zopet tam,« so potožili v zboru, »temveč smo tudi jurišali na utrjene nemške postojanke. Tudi juriša na Mozirje se nismo ustrašili. Šest nas je bilo s postaje TV 23. V jurišu smo bili prvi v Mozirju!«

Sreča je vedno na strani hrabrih. Kurir brez sreče in poguma ter iznajdljivosti v vsakem trenutku, ni bil dolgo kurir. Ime Franca Drofelnika-Vikija bi bilo zagotovo vklesano v spomenik, ob katerem smo se pogovarjali, če ga ne bi rešil srečni splet naključij.

Zdaj Viki kmetuje v Šmartnem ob Paki. Ne vidi samo svojega polja ter

Kje je vodila tvoja pot, kurir? Nebo ti je bila odeja, ukaz svetinja, dolge in nevarne poti pa zvesti spremljevalci! Kaj ne poveš, kurir?!?

Naš delovni dan je bila noč!

IVAN JEŽOVNIK-Ivan

MAKS SENICA-Božo

IVAN ŽUNTAR-Branko

TONE MIKLAVC

živine in gozda, temveč vidi in prisluhne ljudem, ki živijo tod okoli.

»Veste,« pravi Viki, »mnogim ljudem, ki so med NOB sodelovali z nami, se še danes godi krivica. Med vojno smo pri njih dobili pomoč ob vsakem času. Hrane zase niso imeli, za nas vedno. Zdaj so ti

kmečki ljudje povečini že ostareli in onemogli in potrebujejo zdaj našo pomoč. Ko so bili še pri močeh, na kaj takega niso nikoli niti pomislili. Zdaj pa ostajajo onemogli, prosijo za pomoč družbo, ta pa se ravna po črkah zakona!

Poglejte naše partizanske vasi! Vedno manj lju-

di je v njih. Mi pa se gremo kmečki turizem. Če hočejo ti ljudje kaj storiti v koorist vasi, morajo sami prijeti za delo in za denarnico. Vse kaj radi zvrnemo na njihova pleča. Samopríspevek v denarju in udarniško delo je že skoraj navada, če se hoče v vasi kaj spremeniti. V Ve-

lenju, le nekaj kilometrov odtod pa tako razkošje!«

Ivan Ježovnik je imel partizansko ime Ivan in sicer samo zato, ker ga v daljni in bližnji okolici nihče poznal pod tem imenom, temveč je bil Ivan vedno Anza.

»Iz lastnih izkušenj vem, da je bilo med vojno

najvarneje hoditi v prvem večernem mraku. Takrat sovražnikove straže še niso bile tako pozorne na vsak šum. Brez sreče seveda ni šlo. Zgodilo se je, da sem nekoč tri dni in noči ležal pod smrekovimi vejami sredi najhujše zime. V žepu pa sem imel le sedem suhih hrušk, s katerimi sem si tešil lakoto. Če se bi bilo treba še enkrat žrtvovati, ne bi pomisljal, moti pa me sedaj to, da so nekateri, ki so sodelovali z okupatorjem in sem se jih bal bolj kot oboroženih Nemcev, zdaj ponovno zajeli sapo.«

»Ostareli kmetje ostajamo na stranskem tiru. Živim,« je potožil nekdanji kurir Ivan Žuntar-Branko, »visoko v hribih, kjer je strojna obdelava zemlje skoraj nemogoča. Kaj mi torej mar zemlja, če jo ne morem obdelati. Kar zapišite, da se kmetje čutimo zapostavljene. No, nekateri so se zares znašli, saj so potožili svoje tegobe še pravočasno in v pravem trenutku in na pravem mestu. Mi pa tarnamo in se pritožujemo samo na takih ali podobnih partizanskih srečanjih, kjer nas ljudje sicer poslušajo, prikimavajo in se strinjajo z našimi predlogi, vendar potem ostane skoraj vse po starem, kot bo tudi sedaj, ko sem vam to povedal na današnjem zboru kurirjev in praznovanju občinskega praznika Mozirje tu v Kokarjah!«

»Upam si trditi, da sem bil prvi kurir v Bočni. Že jeseni 1941. leta sem nesel pomembno pismo mimo nemških straž v Mozirje. Tudi za prvega ranjenega partizana v Bočni 1942. leta sem sam poskrbel. Bil sem kurir, bolničar, vodič. Z vsem srcem in vdanostjo sem se boril za našo državo in ureditev pa sem moral zaradi nekega člana naše organizacije uveljavljati dvojna leta celo na vrhovnem sodišču. In to veste, človeka boli!«

Tudi na to današnje srečanje kurirjev v Kokarje me niso povabili kot so ostale. Pa sem kljub temu prišel. Kaj mi mar! Sem vsaj stisnil roko v pozdrav številnim borcem in kurirjem, ki so prišli sem od vsepovsod in kdo ve kdaj se bomo spet srečali,« je z okusom grenkobe povedal Tone Miklavc iz Bočnice.

Ko sva se s Tonetom Miklavcem že poslavljala, je še dodal:

»Saj vemo, da smo si zato, ker smo ostali nekoliko v ozadju, največ sami krivi. Med vojno so nas učili in kot kaže tudi naučili, skromnosti in izvrševanja ukazov. Taki smo tudi ostali. Pa so se znašli nekateri, ki niso bili med vojno nič in nikjer in so z besedičenjem marsikaj dosegli.«

Sončna sobota se je že nagibala k večeru. In bolj ko je mrak sili iz mozirskih planin, bolj so se razvzemali kurirski spomini. »Poglej,« mi je dejal znanec, »pa se res vidi, da je bila kurirski delovni dan noč!«

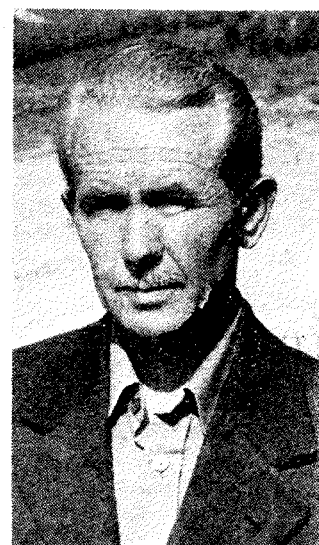
TONE URBAS

KAREL ANTLOGA-Drago

ALOJZ BREZOVNIK-Zoran

STANKO BREZOVNIK-Lado

FRANC DROFELNIK-Viki

BLEJSKA DOBRAVA

Trdne vezi pobratenja

Zadnjo avgustovsko nedeljo so občani krajevne skupnosti z Blejske Dobre praznovali svoj krajevni praznik skupaj s krajanji pobratene krajevne skupnosti Grgarske Ravne. Osrednje proslave so se udeležili tudi predstavniki sosednjih krajevnih skupnosti, občinskih in krajevnih borčevskih organizacij, mladina in drugi.

Na Blejski Dobravi praznujejo krajevni praznik v spomin na prvo večjo akcijo, ki so jo uspešno opravili borci Cankarjeve čete že 28. avgusta 1941. leta, ko so minirali drog daljnovoda, ki je z električno energijo preskrboval valjarne na Javorniku.

Pester kulturni program so obogatili tudi člani pevskega zbora Vintgar, mladinke z recitacijami ter ciccibani iz vzgojno-varstvenega zavoda.

Ob tej priliki je predsednik krajevne konference SZDL podelil petim prizadevnim družbenopolitičnim delavcem priznanja OF, predsednik občinskega odbora ZZB NOV iz Nove Gorice pa je izročil Dušanu Staretu »Partizanski dnevnik«, kot zahvalo za vloženi trud pri organizaciji pobratenja.

Krajanji Blejske Dobre so se zvečer ob odhodu vlaka v Novo Gorico prisrčno poslovili od svojih gostov in jim zaželeli srečno pot z željo, da se na takih srečanjih kaj kmalu spet dobijo.

AL

BISTRA PRI ČRNI NA KOROŠKEM

Veselo srečanje

Veselo srečanje po dolgih letih ali natančno po 392 mesecih z Darjo Jelnicar-Sonjo, Marjano Ulamec-Jano in Antonom Ikovicem-Dorkom pred dnevi pri koči v Logarskem kotu.

Preteklo je že 392 mesecev odkar smo si prvič tistili roke s takrat komaj 27-letno sekretarko litijskega okrožnega komiteja SKOJ Darjo Jelnicar-Sonjo, sedaj poročeno Dovjak in s 16-letno namestnico komisarja 3. čete 1. bataljona Zidanškove brigade Marjano Ulamec-Jano, poročeno Potočnik, ki sta 9. januarja 1945. leta v velikem snegu in mrazu prispeli s 1. bataljonom skozi Podvolovljek in čez planini Veža in Polšak. Tu so v megli in mraku zgrešili smer pod koto 1910 Križevnik in za en sam greben prekmalu zavili na desno in se jeli spuščati po zasneženem, ledenem in strmem jarku proti dolini. Tu je zadnje v koloni, ki so pomagali ostalim pri spuščanju čez prepad, zasul snežni plaz. Vsi izčrpani, ozeblji in onemogli so prispeli šele naslednji dan popoldan na kmetijo Belšak, kjer so se najedli in odpočili, le 17 izčrpanih in ozebljih borcev je prevzel upravnik partizanske bolnišnice Krn in jih poslal v bolnišnico, ki se je ravno takrat mudila v Logarjevi planinski koči. Med onemoglimi in ozeblimi borci sta bili tudi Darja in Jana.

Občinski odbor ZZB NOV – komisija za vojaške invalide Ravne na Koroškem je konec avgusta organizirala izlet k partizanski bolnišnici B-11 v Bistri pri Črni na Koroškem, (o tem več v prispevku Ignaca

Zdovca – op. urednika), ki sta se ga udeležili tudi Darja in Jana.

Darja in Jana sta se želeli ob povratku ustaviti še v Logarski dolini, kjer sta pred 392 meseci preživljali težke dni, zato smo kljub slabemu vremenu ubrali kar bližnjo, čeprav nekoliko težjo pot, ki vodi skozi Bistro na Solčavo in Logarsko dolino.

Anton Ikovic-Dorko

ŠENTJUR

Planinci pred domom na Resevni

Planinci PD Šentjur so se pred dnevi zbrali pred svojim domom na Resevni, kjer so praznovali petindvajsetletnico društva. Ob tej priliki so se tudi spomnili tragičnega dogodka prve celjske čete, ki je padla na obronkih Resevne.

Planinski dom na Resevni je zgrajen v spomin na ta dogodek, sicer pa se tudi številni spominski pohodi ob spominskih obeležjih NOB navadno končajo na Resevni, kjer se pohodniki poklonijo spomenu njihove vzornice Cvetke Jerinove in Dušana Laha, ki sta marca 1945. leta padla skupaj s 120 borci Kozjanskega odreda nedaleč od planinskega doma na Resevni.

Proslava je minila v prijetnem planinskem vzdušju in ob obujanju spominov na opravljeno delo in v kovanju načrtov za prihodnje.

FRANC JEŽOVNIK

VIPAVA

Vipavke v Izoli

Sekcija za družbeno aktivnost žensk iz Vipave je pred dnevi organizirala izlet v Izolo k gostiteljicam; tamkajšnji sekciji za družbeno aktivnost žensk. Med potjo so si tudi ogledale Škocjanske jame in njihove čudovite naravne lepote. V Izoli so položile venec pred spomenik žrtvam fašističnega nasilja, si ogledale novo bolnišnico nad Izolo, ki je sicer še v gradnji, ter nekatere znamenite izolske zgradbe.

Čeprav izletnicam vreme ni bilo niti malo naklonjeno, so se kljub temu Vipavke vrnile domov obogatene s številnimi nepozabnimi doživljaji, predvsem z gostoljubnostjo Izolčanov. Prihodnje leto, tako smo se domenili, bomo Izolčanke pričakali v Vipavi.

ZORA HREPEVNİK

TRNOVLJE

Radijski prenos

Radio Celje, bo skupaj s prizadevnim amaterskim kulturnim društvom »Zarja« iz Trnovelj in pod pokroviteljstvom Petrola iz Celja, pripravil radijsko oddajo v dvorani kulturnega doma v Trnovljah v nedeljo 11. septembra dopoldan.

»Zarja« je v letošnjem jubilejnem letu, ko praznujemo obletnice predsednika Tita in partije, že pripravila nekaj prireditev, ki jih je obiskalo veliko gledalcev.

Vodja kulturnega društva »Zarja« Štefan Žvižej je za dolgoletno požrtvovalno in uspešno delo prejel visoko odlikovanje predsednika Tita. Tudi kulturno društvo »Zarja« je za svoje uspehe že prejelo številna priznanja. Za 30-letnico društva pa je krajevna skupnost Trnovlje že predlagala občinski skupščini, da ji podeli grb Celja. To visoko občinsko odlikovanje naj bi dobilo tudi gasilsko društvo iz Trnovelj.

VIKTOR DOBRIŠEK

Ustanovitev komande
vojnega področja

Enota Komande gorenjskega vojnega področja je bila ustanovljena v prvi polovici meseca avgusta 1944. leta v Potoku pod Blegošem, na predlog komande štaba IX. korpusa. Zaradi vse močnejše narodnoosvobodilne borbe na tem področju se je pokazala potreba po teritorialni enoti, ki bi mobilizirala vse žive in materialne sile za naše operativne enote na celem področju Gorenjske. Kot teritorialna enota je Gorenjsko vojno področje tesno sodelovalo z vsemi operativnimi enotami, ki so se pojavile kjerkoli na njenem operativnem področju.

Operativno ozemlje Komande gorenjskega vojnega področja je obsegalo ozemlje vse od medvoških hribov, Polhograjskih dolomitov, cerkljanskih planin, Porezna, Julijskih Alp do tromeje pri Ratečah, Karavank in Kamniških planin. Zaradi obsežnosti nalog Komande Gorenjskega vojnega področja (KGVP) tako v vojaškem kot tudi političnem pogledu, smo formirali še sledeče komande mest in partizanske straže: Komando mesta Kranj s sedežem v Kropi ali na obronkih Jelovice, Komando mesta Škofje Loke s sedežem v Martinj vrhu ali v njegovi okolici, Komando mesta Bled s sedežem na Podjelu ali v okolici Bohinja, Komando mesta Radovljica s sedežem Rodine-Smokuč ali v tem okolju, Komando mesta Jesenice s sedežem na jeseniško javorniškem Rovtu ali Plavškem Rovtu in okolici, Komando mesta Tržič s sedežem pri Ani nad mestom, partizansko stražo Kranjska gora s sedežem na Srednjem Vrh, stražo Žiri s sedežem v neposredni okolici Žirov.

S tako organizacijo je Komanda gorenjskega VP laže (zadovoljevala) reševala svoje naloge in naloge višje Komande IX. korpusa. Borci pa tudi kader enot KGVP so se rekrutirali po vseh krajih Slovenije. Nekaj pa je bilo tudi borcev druge narodnosti, Srbov, Hrvatov. Zaradi vloge, ki jo je ta vojaška enota imela, se je že pri formiranju in pozneje vedno posvečala velika skrb pridobivanju novih borcev, somišljenikov ter njihovi zavesti ter pripadnosti narodnoosvobodilnemu boju. Že od vsega začetka je bilo zelo pomembno, da smo dopolnjevali borbene enote s prostovoljci, preverjenimi in predanimi ljudmi. KGVP se je od svoje ustanovitve pa do konca 1944 razvila v močno vojaško in mobilizacijsko enoto na Gorenjskem. Za korpusne enote je KGVP izvedla velike preskrbovalne akcije na področju Škofje Loke, Kranja, Stražišča, Kroke in Bohinjske doline, pri katerih je bil dosežen velik učinek v vojaško borbenem pogledu. Z Jesenic in Bleda ter preko Bohinja so se pod zaščito in z dobrimi organizacijskimi pripravami vrstile neprekinjeno kolone natovorjenih civilistov z

V spomin Vidi

in enot gorenjskega

živili in živino za naše ustanove, bolnice in borbene enote v zimi 1944/45. Prav ta zima je bila najhujša za našo narodnoosvobodilno borbo, toda z dobro organizacijo, političnim delom ter aktivnostjo enot Gorenjskega vojnega področja smo premagali vse napore. Področje ni delovalo le v vojaškem pogledu, ampak tudi v vsestranskem sodelovanju s političnimi organizacijami še posebno z Oblastnim komitejem za Gorenjsko ter s pokrajinskim odborom OF, ki se je zadrževal pri Ocvirku v neposredni bližini komande področja. Zadnja sovražna ofenziva leta 1945 je zajela Primorsko in Gorenjsko, s ciljem umikajočega sovražnika, da uniči narodnoosvobodilno gibanje vojaške enote na teh področjih. Tudi takrat je GVP v tesnem sodelovanju vseh vojaških enot in političnih enot zmagoslavno izvršilo svoje poslanstvo. Pohod preko Črnega Vrha, Porezna, Soriške planine, bohinjskega Rovta je enota taktično izpeljala. Izgube so

Fotografija je bila posneta leta 1968 v Farjem Potoku med podelitvijo domicila gorenjskim obveščevalcem.

bile velike, saj smo v borbi na obronkih Porezna izgubili res dragocene ljudi, med njimi tudi namestnika komandanta Komande GVP tovariša Andreja Žvana-Borisa. Gorenjsko vojno področje je pod poveljstvom Albina Drolca-Krtina, ki je bil komandant od ustanovitve Gorenjskega vojnega področja do osvoboditve, uspešno reševalo in izvrševalo vse dane naloge, ki jih je preden postavil štab IX. korpusa ali pa Oblastni komite za Gorenjsko. Za vlogo, ki jo je naša enota s svojimi komandami mest in partizanskimi stražami prispevala k uničenju sovražnika ter k osvoboditvi naše domovine, so vse gorenjske občine priznale in dodelile domicil Komandi gorenjskega vojnega področja, Komandam mest na Gorenjskem v letu 1968 na proslavi v Potoku pod Blegošem J. U.

Pred dnevi so se na dvorišču ljubljanske tovarne Saturnus zbrali številni delavci in se skupaj s številnimi gosti poklonili spominu nekdanje njihove delavke, borke in aktivistke Vide Pregarc, ki je komaj 22 let stara morala darovati svoje življenje. Pred 35. leti je na dvorišču tovarne Saturnus padla pod streli italijanskih fašistov.

Na žalni svečanosti je govoril generalni direktor Saturnusa inž. Miha Košak. Po končanem kulturnem programu so delavci in delavke Saturnusa položili vence k spomeniku na tovarniškem dvorišču. Svečanosti so se udeležili tudi Pepca Kardelj, nekatere Vidine sodelavke in drugi družbenopolitični delavci.

T. U.

RAVNIK PRI ŠMARJETI

Proslava pred bolnišnico

Ob nekdanji partizanski bolnišnici Krškega odreda v Ravniku pri Šmarjeti, so se prejšnjo soboto zbrali številni domačini in nekdanji borci.

Prejšnjo soboto so na Ravniku pri Šmarjeti proslavili 35-letnico ustanovitve partizanske bolnišnice Krškega odreda, ki se je v junijskih, julijskih in avgustovskih dneh 1942. leta zadrževala v Beretičevi zidanici. Pred partizansko bolnišnico je zbranim spregovoril nekdanji borec Miran Beretič in poudaril pomen ter vlogo partizanskega zdravstva med NOB.

Skupaj s proslavo, ki jo je pripravila krajevna organizacija ZB NOB Šmarjeta, so odprli tudi 2,5 kilometra prenovljene makadamske ceste od Šmarjete do Ravnika, ki so jo zgradili sami krajanji s pomočjo krajevne skupnosti Šmarjeta in občinske skupščine Novo mesto.

S. DOKL

KOKARJE

Kurirji za občinski praznik

V taboru druge grupe odredov v Kokarjah so se zbrali kurirji in vezisti 4. VDV brigade savinjsko-zasavskega območja. Številnim udeležencem srečanja je najprej spregovoril Edvard Golc, zadnji komandant tretjega relejnega sektorja. Slavnostni govornik pa je bil Henrik Ribič, komisar tretjega relejnega sektorja, ki je v govoru še posebej poudaril pomembno vlogo kurirjev v NOB.

Slavja v Kokarjah se je poleg številnih borcev, kurirjev in drugih gostov udeležil tudi Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL.

GRIŽE

Priznanje za delo z mladimi

Krajevni praznik krajevne skupnosti Griže praznujejo domačini v spomin na napad na rudnik v Zabukovici že avgusta 1941. leta. Tokrat so se številni krajanji zbrali pri planinski postojanki Hom, kjer so ob praznovanju tudi pregledali delo in življenje v krajevni skupnosti, ter opozorili na uspehe in težave s katerimi se srečujejo. Pri tem so še posebej opozorili na delo borčevskih organizacij, ki se uspešno vključujejo v delo mladine za kar je dobila krajevna organizacija ZB Griže priznanje občinske konference ZSMS, njen predsednik pa srebrni znak OF, kar je doslej prvo tako priznanje, ki je bilo podeljeno v občini.

Borci, planinci in mladina pa že načrtujejo, da bodo za praznik republike in ob peti obletnici Savinjske poti, ki vodi pod Gozdnikom, znanim zatočiščem partizanov, pripravili spominski pohod in pri tem obšli vse znane spomenike iz NOB v Savinjski dolini in na Resevni.

FRANC JEŽOVNIK

RAVNE NA KOROŠKEM

Srečanje vojaških invalidov

Pri kmetu Osojniku v Bistri pri Črni na Koroškem, se je zadnjo nedeljo v avgustu zbralo okoli 120 invalidov borcev, partizanskih mamic in vdov padlih borcev. Srečanje je pripravil občinski odbor Zveze združenj borcev NOV, oziroma člani komisije za vojaške invalide. To srečanje naj bi bilo tudi povezano z obiskom bolnišnice v Bistri pod Belo pečjo, vendar je bilo zaradi slabega vremena sleherno misel na obisk bolnišnice opustiti.

Partizanska hiša kmeta Osojnika je bila polna obiskovalcev. V njej so se ob tej priliki srečali po dolgih letih tudi nekdanji borci, ki so se pred več kot tremi desetletji zdravili v bolnišnici z imenom B-11.

Zbrane sta pozdravila predsednik komisije vojaških invalidov pri občinskem odboru ZZB NOV Zdravko Jamar in španski borec Ivan Kokol-Imre. Tone Ikovic-Darko pa je orisal nastanek partizanskih bolnišnic med NOB v Savinjski dolini ter bolnišnice B-11 v Bistri, ki je bila izdana, vendar se je osebje z ranjenci še pravočasno umaknilo na varno. Nemci so se sicer vrnili v Črno praznih rok, bolnišnico pa so požgali.

Krajevna organizacija ZB iz Črne je uspela lani to bolnišnico obnoviti in danes vodi mimo te bolnišnice mladinska planinska transversala.

Da je to srečanje vojaških invalidov uspelo gre nedvomno zahvala občinskemu odboru ZZB NOV Ravne na Koroškem in pa vsem štirim krajevnim organizacijam ZB. Čeprav je bilo tako srečanje vojnih invalidov prvo v naši občini, upamo, da ni bilo zadnje. Vsaj ob slovesu smo si tako obljubili.

Ko smo zapuščali Osojnikovega očeta in mamo so bile oči polne solza.

IGNAC ZDOVC

MOZIRJE

Prisrčno srečanje

Številni obiskovalci-udeleženci letošnjega srečanja borcev mozirske občine, so prisluhnili besedam slavnostnega govornika

Letošnjega srečanja borcev mozirske občine, so se udeležili tudi številni mladinci, ki so skupaj z občinsko strelsko zvezo organizirali strelsko tekmovanje z malokalibrsko puško. Organizatorju se je prijavilo kar deset štiričlanskih ekip med katerimi so bile tri mladinske, dve ekipi pa so zastopale tudi nekdanje borke. Po pričakovanju je zmagala mladinska ekipa osnovne strelske organizacije iz Mozirja, ki je prejela v trajno last ličen pokal občinskega odbora ZZB NOV Mozirje. Najboljši mladi strelec Rudi Hudolin je prejel diplomu, vsi nastopajoči pa praktična darila in strelske značke.

Tekmovalce, borce in vse zbrane, ki so se udeležili letošnjega srečanja borcev mozirske občine je še posebej pozdravil, v imenu krajevne organizacije ZB Mozirje, Maks Senica.

FRANC OMLADIČ

Ob dnevu vojne mornarice in pomorstva

Lov na podmornico

Pojutrišnjem mineva petintrideset let od rojstva naše vojne mornarice in pomorstva. V tem, ne tako dolgem obdobju, je naš delovni človek čuvarjem Jadrana, njegovih otokov in obale podaril vrsto sodobnih in splošni ljudski obrambi povsem ustreznih čolnov, hitrih križark, torpednih rušilcev, polagalec min in minolovcev, podmornic... Na ta način je povsem uresničena misel tovariša Tita, ki je stalno poudarjal, da potrebujemo le mornarico za obrambo našega morja in da se ne bomo ukvarjali z izdelovanjem letalonosilk, atomskih podmornic in težkih križark. Naš Jadran danes varujejo hitri in dobro oboroženi patrolni čolni in ladje, s katerimi mojstrsko ravnaajo posadke, sestavljene iz sinov vseh naših narodov in narodnosti.

Pred bližajočim se praznikom smo obiskali bojno patrolno ladjo »Marjan« in se seznanili s posadko, ki jo vodi mladi mornariški oficir Ilija Brčić. Spoznali smo le del življenja naše mladosti, ki se druži z morjem, s kipečimi valovi, z viharji in burjo in ki skrbi tudi za nedotakljivost modrih globin našega Jadrana.

Naj takoj omenimo, da v tem kolektivu nismo našli starešine iz vojne. Na ladji živi in deluje organizacija zveze komunistov, a vendar so še vsi vojaki in starešine člani zveze socialistične mladine Jugoslavije.

Marjanova izkaznica

Nekdanji partizanski čoln »Marjan« je tudi po končani vojni ostal krepak starček in so ga precej časa uporabljali za prevoz tovora. V času našega narodnoosvobodilnega boja pa je večkrat sodeloval v napadih na sovražno ladjeve ter opravljal patrolno poslanstvo in prevažal partizanske kurirje, ranjence, ilegalce, obveščevalce in strelivo. V sklepnih operacijah je odbijal in preprečeval napade nemških čolnov, neke majske noči leta 1944 pa je sodeloval pri desantu na otok Šolta. Mesec dni pozneje je na Pašman pripeljal partizanski odred, da bi se že v septembru spopadel z nemškimi spremljevalnimi rušilci, ali korvetami. Takrat so člani posadke »Marjana« v rekordnem času izstrelili 47 granat in pregnali okupatorja. Zadnje zimo vojne

je posadka »Marjana« potopila sovražni patrolni čoln in potem sodelovala v bojih za osvoboditev Paga, Raba, Krka, Lošinja in Cresa, kot tudi v desantu na Istro. Svojo bojno pot je »Marjan« končal v Trstu.

Takšna je torej bojovniška izkaznica starega čolna. Njegove bojne naloge – lahko bi jih imenovali ljubezen do svobodnega morja – je danes prevzel nov, mlajši in sodobnejši »Marjan«, patrolna ladja

»Osnovni namen naše ladje je protipodmorniški boj,« je med drugim poudaril ANDREJ VALENCIČ.

naše vojne mornarice. In prav o delu in življenju naslednikov partizanskih mornarjev z »Marjana« bomo skušali spregovoriti v našem prispevku.

Nepridipravo na sledi

Srečo smo imeli in smo, kot temu pravimo, ujeli zadnji vlak. Ko smo namreč stopili na krov našega novega in sodobnega »Marjana«, se je nenadoma oglasila ladijska sirena. Alarm! Iz dotodaj nevidnih odprtih so se naglo

pojavi fantje s čeladami in so v hipu zasedli svoje bojne postaje. Hitro so napolnili orožje in ladja je »zaorala« morsko gladino.

Šlo je namreč za običajno urjenje mornarjev, za vajo. V trenutku našega prihoda je bila posadka »Marjana« obveščena, da podmornica nedoločene pripadnosti stika v globinah našega morja. In tako se je začel lov na nezaželenega in namišljenega gosta.

In z namenom, da bi nam, laikom, vso zadevo kolikor toliko pojasnil, nas je mornariški starešina ANDREJ VALENCIČ, sicer Kranjčan, popeljal v notranjost ladje. Na poti do podvodnega električnega lokatorja (PEL) je bilo slišati ostre ukaze mladega oficirja Ilije Brčića.

»Priprava za napad na podmornico! Napadalna hitrost osemnajst...«

Nato je Andrej ob napravi, skrajšano imenovani »pel«, ki je nenehno svetlikala in oddajala čudne, dejali bi, vesoljske signale, spregovoril: »Vi-

dite, s pomočjo te naprave odkrivamo podmornice ne glede na njihovo globino, smer ali hitrost. Pa vendar je, navkljub tako sodobni tehniki, v ospredju človek. Naš mornar, vojak, ki mora tudi v najtežjih primerih ohraniti mirno kri.«

Toda, kazalo je, da v našem primeru tudi podmornica ni bila »slepa in gluha«. Najprej je s spreminjanjem smeri, hitrosti in globine skušala zabrisati sled in opraviti svojo nalogo. Ni ji uspelo in ko je vendarle ugotovila, da je nevarnost pred durmi, je pobegnila. Težko je reči kdo je v tej običajni vaji zmagal in kdo je bil poražen, a vseeno ostane dejstvo, da sta se obe posadki – Marjanova in tista v podmornici – učili varovati naše morje in njegove globine.

Tudi skrb za nebo

Po končani vaji, ko se je »Marjan« vrnil in vsidril v lukso, so nas prijazni mornarji povabili na kavo. Po-

stregel nam je »brodski Dudek«, vojak mornar JOSIP KOVAČIČ, strojni ključavničar iz hrvatskega Zagorja, ali točneje iz Klanjca. In tako je ob skodelici in cigareti, na krovu ladje, stekla beseda o tem in onem, predvsem pa o dejavnosti mladinske organizacije. A nismo se pogovarjali s sekretarjem ali s starešino, pač paz Dudekom, ki v tem kolektivu slovi kot odlični radarist.

»Vsi vojaki še nismo člani zveze komunistov,« je uvodoma povedal zgovorni Josip, »a vendar smo vsi kar nas je tukaj, na čelu z našim kapitanom ladje člani mladinske organizacije. Kadar imamo čas, se sestanemo in se najpogosteje pogovarjamo o bojnem pouku in urjenju, o tovarštvu na naši ladji in uspehih, s katerimi bomo dočakali praznik vojne mornarice. Najboljše izmed nas predlagamo za pohvalo ali nagrado, za značko »zgleđen vojak« in tako naprej, ti ste vojake, ki v vsem dejansko prednjačijo pa predlagamo za sprejem v zvezo komunistov. Pred

nekaj dnevi smo na naši ladji priredili majhno slovesnost. Trem tovarišem smo izročili rdeče izkaznice in jim pripeli nageljne. Toda to še ni vse. V našem kolektivu imamo še precej takih, ki jih bomo slej ali prej sprejeli v partijo. Zares med nami ni slabege mornarja.«

Besedam mornarja Kovaciča se je pridružil tudi oficir ANDREJ VALENCIČ, naše gore list, ki je med drugim dejal, da so njegovi fantje povsem usposobljeni varovati ne samo morje, temveč tudi obalo, otoke in naš zračni prostor.

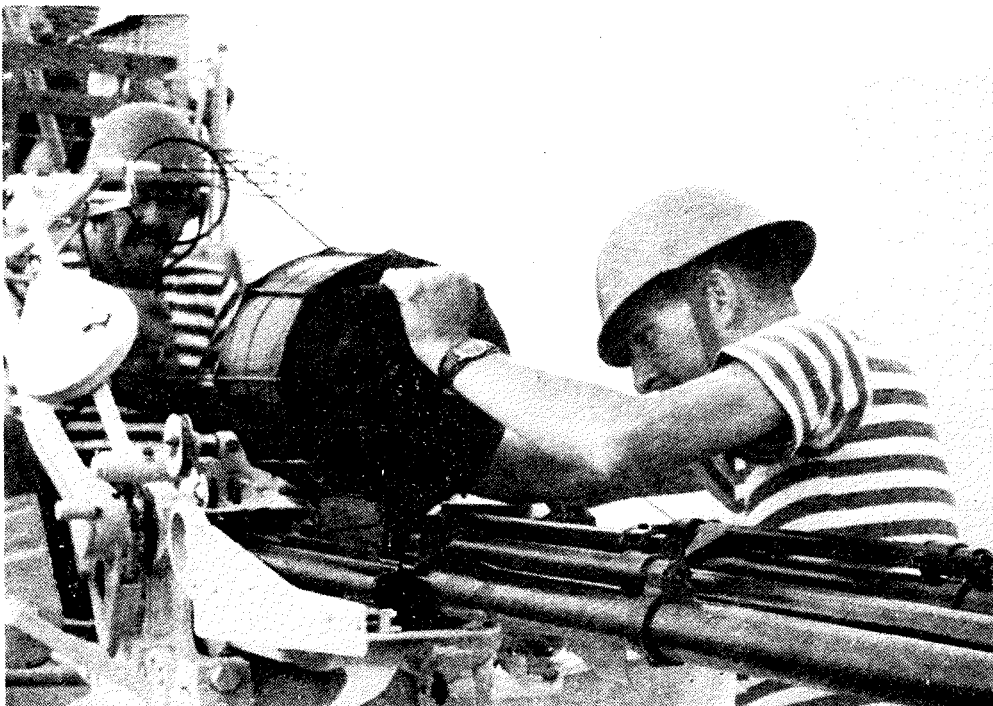
»Ze dve leti zaporedoma smo osvojili naziv najboljšega, upamo pa, da se nam bo to letos, ko praznujemo pomembne Titove in partijske jubileje, zopet posrečilo. Zavedamo se, da je bojni pouk mornarjev naša prva naloga in smo z doseženimi uspehi na tem področju lahko zadovoljni. Toda najbolj srečni in počašćeni smo takrat, ko z našo ladjo spremljamo tovariša Tita na njegovih potovanjih po Jadranskem morju. Mar ni to najboljše in največje priznanje za ves naš trud?«

Ob koncu kramljanja se nam je vsililo vprašanje: Ali so fantje z »Marjana« rojeni na morju, obali ali otokih? O tem je ILIJA BRČIČ, kapitan ladje takole dejal: »Ne, niso, kajti na ladjo prihajajo fantje iz vse Jugoslavije, med njimi tudi taki, ki v svojem življenju nikoli niso videli morja. Seveda se z vztrajnim delom tudi oni dokaj hitro usposobijo za uspešno opravljanje tako mirnodobnih, kot tudi bojnih nalog na ladji. In ko odidejo domov, so pravi morskimi volkovi.«

Toliko o našem »Marjanu« in njegovih ljudeh; in o kolektivu stražarjev našega morja, ki bodo tudi pojutrišnjem, ob prazniku vojne mornarice in pomorstva, budno in povsem zanesljivo varovali našo modro mejo in pri tem, tako kot doslej, opravljali del naloge s področja naše ljudske obrambe, naše strategije miru. Zato smo ob slovesu, posadki »Marjana« zaželeli obilo novih učnih in bojnih uspehov, predvsem pa dobro in mirno morje.

In ko smo zapuščali sodobno patrolno ladjo, predtem pa smo v imenu našega uredništva čuvarjem morja čestitali k njihovem in našemu prazniku, so nas mornarji zaprosili, da jim pošljemo to številko našega časopisa. Njihovi skromni želji smo ugodili.

Besedilo in slike: BRANE JAKOVLJEVIČ

Za uspešen boj s podmornico je obramba zračnega prostora velikega pomena.

ILIJA BRČIČ, najmlajši komandant poveljne generacije: »Kljub napornemu pouku in urjenju redno spremljamo tudi vse dogodke doma in v svetu.«

Alarm in hitra priprava bojne postaje.

Srečanje nekdanjih političnih jetnic

Od 9. do 12. septembra letos bo v Hercegovnem tretje srečanje nekdanjih političnih jetnic iz vse Jugoslavije, ki so bile med zadnjo vojno po obsodbi pred italijanskim vojnim sodiščem poslone na prestajanje kazni v italijanske kaznilnice v Benetkah, Firencah, Perugiji, Fossombroneju in Tratinju.

Letos so srečanje pripravile tovarišice iz Črne gore.

Iz Slovenije potuje na srečanje skupina 98 nekdanjih političnih jetnic, ki odpotujejo na svoje stroške z vlakom v sredo, 7. septembra ob 22. 15, potovanje pa je organiziral odbor nekdanjih političnih jetnic iz italijanskih kaznilnic, ki dela pri Komisiji za nekdanje politične zapornike, internirance in izgnance Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Obvestilo o izletu

Mestni odbor ZZB NOV Postojna organizira za svoje člane izlet in sicer 10. septembra 1977 z naslednjim programom: Postojna, Gorica, Gonars, Redipuglie, Trst – Rizarina, Bazovica – spomenika, Kozina in nazaj v Postojno.

Odhod iz Postojne izpred Kluba upokojencev bo ob 6. uri zjutraj.

Prijave sprejema: upravni odbor mestne organizacije ZZB NOV Postojna ponedeljek in četrtek od 16. do 18. ure v pisarni Društva upokojencev (Klub upokojencev, 1. nadstropje, številka 5, Ulica 1. maja.)

Cena izleta (sama vožnja) je 100 dinarjev, rok prijave do 5. 9. 1977.

Mestni odbor ZZB NOV Postojna

Srečanje na Puču-Martinj vrhu

Vabimo na srečanje borcev Škofjeloškega odreda, Komande gorenjskega vojnega področja, komande mest in partizanskih straž, ki bo 11. septembra ob 11. uri na Puču-Martinj vrhu. Na srečanje vabimo tudi vse druge borce in aktiviste Gorenjske: člane oblastnega komiteja za Gorenjsko, zaščitnega bataljona pri oblastnem komiteju,

člane pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko, člane okrožnih odborov, borce – kurirje iz relejnih postaj, partizanskih tehnik in tiskarn ter osebje partizanskih bolnišnic.

Na srečanje vabimo pripadnike JLA, teritorialne obrambe in civilne zaščite, mladino in drugo prebivalstvo s tega področja.

Dohod na prireditveni prostor na Puču je z motornimi vozili po Selški dolini preko Jesenovca; do 13. ure bo enosmerni dohod na Puč, po 13. uri pa v smeri vračanja.

Za srečanje je pripravljen kulturni program, za dobro počutje pa so poskrbele tudi družbenopolitične organizacije Martinj vrha in Puša.

Posebnih vabil ne bomo pošiljali.

Vabimo v Kozje

Ob praznovanju občinskega praznika občine Šmarje pri Jelšah bo v nedeljo, 11. septembra 1977 ob 10.30. uri, na trgu v Kozjem množično zborovanje z govorom in kulturnim programom.

Po zborovanju bo tovariško srečanje.

Srečanje na Vrhniki

Za Cerknico in Logatec se bodo 11. septembra na Vrhniki srečali borci in aktivisti na 3. zboru aktivistov OF in borcev narodnoosvobodilnega boja Notranjske. To zborovanje postaja že tradicionalno in po dogovoru, ki veže občine Cerknico, Logatec, Vič-Rudnik in Vrhniko, se borci in aktivisti iz teh občin srečajo vsaki dve leti v eni izmed teh občin na zboru, ki ima velik pomen za obujanje tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Program prireditev:

petek, 9. septembra (ob 18. uri otvoritev razstave akademskega slikarja Vladimira Lakoviča v prostorih IUUV Vrhnika, ob 20. uri predvajanje filma »Užiška republika«);

sobota, 10. septembra (ob 17. uri revija pevskih zborov in godb iz vseh štirih občin na trgu pred Domom JLA, ob 19.30. uri predstavitev knjige Karla Leskovca »Nevarni koraki«; nedelja, 11. septembra (ob 6. uri budnica vrhniške godbe, ob 9. uri prihod udeležencev mladinskega pohoda »po poteh partizanske Vrhnike«).

Ob 10. uri bo osrednja proslava, na kateri bo govoril narodni heroj Rudolf Hribnik-Svarun, tovariško srečanje pa bo ob 12. uri na zelenici pred Mercatorjem.

Franc Palčič

Komaj v 49. letu starosti smo se v mesecu juniju poslovili od Franceta Palčiča iz Vrhnike v Loški dolini. Še zelo mlad je v zadnjem letu vojne odšel med partizane. Bil je borec 18. divizije. Njegova brata Milan in Lojze sta odšla med partizane že leta 1942 in kasneje tudi sestra Vera in Francka. Brat Milan je padel, obe sestri pa sta padli kot borki na Primorskem.

Tine Mlakar

V juniju mesecu smo se na pokopališču v Babnem polju poslovili od Tineta Mlakarja. Že leta 1942 je s skupino vaščanov odšel med partizane in se boril kot borec Zidanškovega bataljona, Notranjskega odreda in v Serčerjevi brigadi. Bil je ranjen in je postal vojaški invalid, nakar je prevzel dolžnost v ekonomatu lekarne Planjava v Babnem polju. Za svoje zasluge je prejel številna odlikovanja.

Jože Petelin

Februarja je na Jesenicah umrl Jože Petelin, ki se je rodil leta 1903 v Šentrupertu na Dolenjskem. Za osvobodilno gibanje je začel delati leta 1941. Spomladini leta 1944 je stopil v NOV. Bil je borec 9. korpusa in 17. brigade Simona Gregorčiča. Tik pred koncem vojne je bil ujet in zaprt do osvoboditve v goriških zaporih.

Jože Pečar-Željko

Na domačem pokopališču v Klancu smo pokopali Jožeta Pečarja-Željka iz Prešnice. V NOV je sodeloval najprej v vrstah VOS, potem pa v VDV. Po vrnitvi iz vojske je nekaj časa delal v organih ljudske oblasti. Bil je vseskozi požrtvovalen tovariš.

Vinko Volk

Vinko Volk se je rodil pred 93 leti na Suhorju pri Botegarjevih. Že leta 1941 se je vključil v vrste osvobodilne fronte. Bil je član odbora OF in NOO, ter predsednik gospodarske komisije. Skrbel je za prehrano številnih enot NOV, za ranjenice bolnišnice »Zalesje« in partizansko tehniko Slavnika. Za svobodo je žrtvoval 19-letnega sina Janeza.

Ivanka Košir

Na Jesenicah je umrla Ivanka Košir, jeseniška aktivistka, rojena leta 1901. Že leta 1941 se je z svojim pokojnim možem vključila v aktivno delo za NOV. Zbirala je hrano, sanitetni in literarni material.

Stane Dolenc-Venček

V osemindeset letu starosti nas je zapustil Stane Dolenc-Venček iz Tržiča. Že kot mladinec je skupaj z brati zbiral orožje in municijo za partizane. Mlad – star komaj 16 let je stopil med partizane. Kot borec Kokrškega odreda je sodeloval v borbah odreda in pri osvobajanju zapornikov iz begunjskih zaporov. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Jože Škulj

Po dolgi in mučni bolezni je julija umrl Jože Škulj iz Iške vasi star komaj 63 let. Bil je borec Krimskega odreda, Serčerjeve brigade, Levstikovega bataljona ter zaščitne brigade Glavnega štaba NOV Slovenije. Bil je rezervni kapetan in nosilec petih odlikovanj.

Janez Sitar-Vihra

Janez Sitar-Vihra se je rodil pred 73 leti. Takoj po vdoru okupatorja v našo domovino je začel ilegalno delovati za OF. Zbiral je orožje in municijo in prenašal zaupna obvestila. Po vstopu v NOV leta 1944 je opravljal kurirska pota. Po končani vojni se je aktivno vključil v izgradnjo naše domovine.

Miro Peršolja

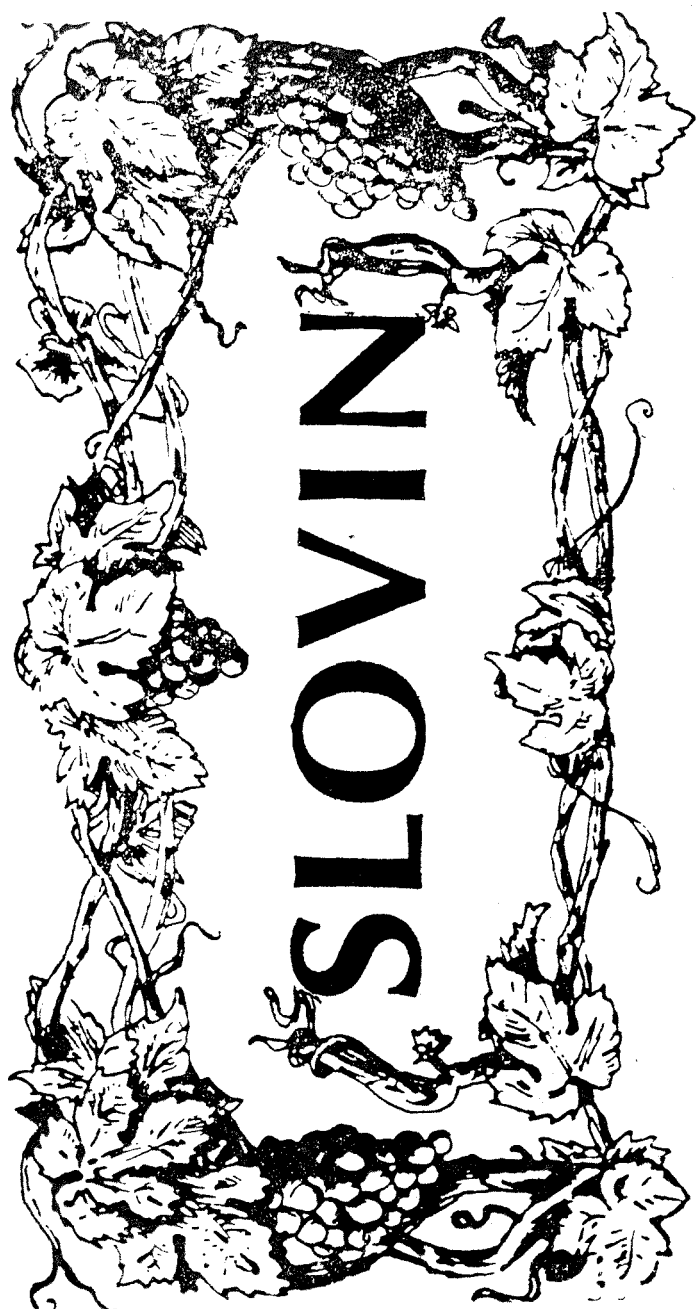
Aprila smo v Postojni pokopali Mira Peršolja, ki se je rodil pred 54 leti v Gorici. Prehodil je vso trnjevo pot primorskega Slovenca. Po razsulu Italije se je vrnil v Postojno in takoj začel aktivno delati za NOV. Kasneje je odšel v 9. korpus, kjer je opravljal važne naloge.

Justina Bric

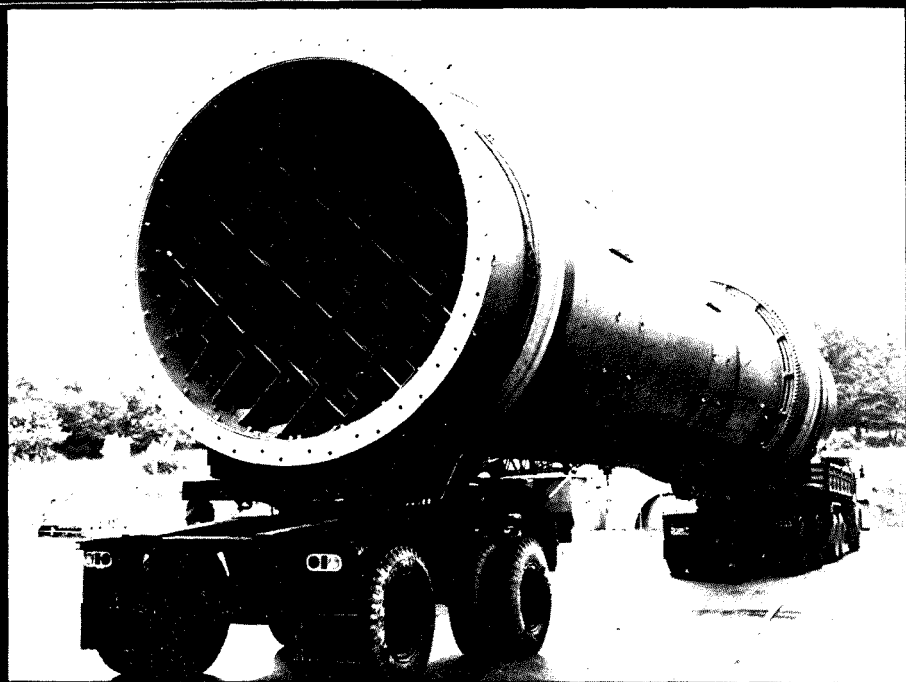
V devetinsedemdeset letu starosti je umrla Justina Bric, partizanska mati iz Litije. Okupacijo je dočakala v Litiji, za NOB je začela delati leta 1942. Zaradi vstopa njenega sina v NOV, so jo Nemci aretirali in poslali v izgnanstvo na Bavarsko.

Alojz Živič

V Podkraju smo se julija poslovili od Alojza Živiča, starega komaj 52 let. Komaj 18 let star je bil odpeljan v posebni bataljon v Italijo. Po razpadu Italije se je vrnil domov in se takoj vključil v NOV. Bil je kurir na karavli R-4 do konca vojne. Bil je dvakrat odlikovan.

vozila gorica

GORICA

prikolice, ki omogočajo izredne prevoze

Vozila Gorica, n. sol. o. Šempeter pri Gorici, tel. (065) 31-141 telex 3426

SKUPŠČINA OBČINE NOVA GORICA

z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami

čestita vsem občanom in delovnim ljudem, kolektivom, posebno še borcem NOV za 9. september – občinski praznik, kot spomin na ta dan, ko je leta 1943 bila Gorica prvič osvobojena.

MINERVA

tovarna za predelavo
plastike in kovin
63310 ZALEC – Zabukovica
telefon (063) 710-755
telex 33-542 yu mineva

POLIETILENSKE CEVI ZA INDIVIDUALNO GRADNJO VODOVODA

KVALITETNO DELO – VAŠE DELO!

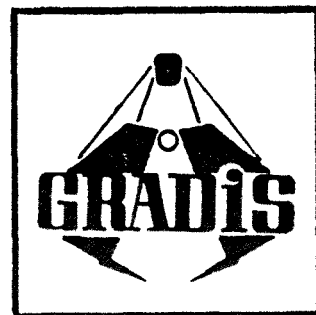
Pri napeljavi pitne vode od rezervoarja do svoje hiše, vikenda ali drugih objektov boste naleteli na tehnične in investicijske probleme. Klasična izvedba teh del je namreč draga in tehnično zahtevna. Zato tehnološko razvita okolja v opisane namene uporabljajo posebne plastične cevi iz polietilena. Pri nas takšne cevi izdelujemo v Minervi, in to v številnih standardnih debelinah od premera 20 mm do premera 400 mm. Prav tako nudimo vse spojne in fazonske elemente, ki omogočajo enostavno in kvalitetno montažo.

n. sol. o.

MARIBOR, IZTOKOVA ULICA 30
Telefon centrala 23-361
Poštna št. 62101 Maribor 1

Cestno podjetje Maribor s svojimi temeljnimi organizacijami združenega dela vzdržuje, rekonstruira, modernizira in projektira ceste in cestne objekte.

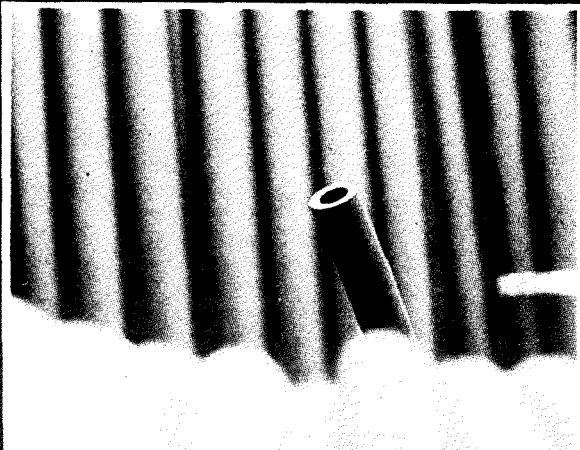

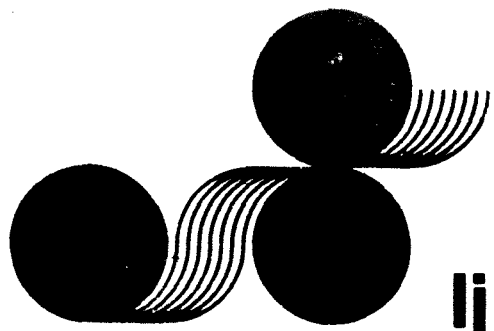
**GRADBENO INDUSTRIJSKO
PODJETJE LJUBLJANA**

TOZD
GRADBENA ENOTA
RAVNE
N. SOL. O.

62390 RAVNE NA KOROŠKEM
DOBJA VAS 125 – TEL. 86 131

**izvršuje vse vrste
gradenj**

**slovenske
železarne
ljubljana**

ki jih sestavljajo
delovne
organizacije:

železarna jesenice

železarna ravne

železarna šture

**tovarna verig
lesce**

plamen kroga

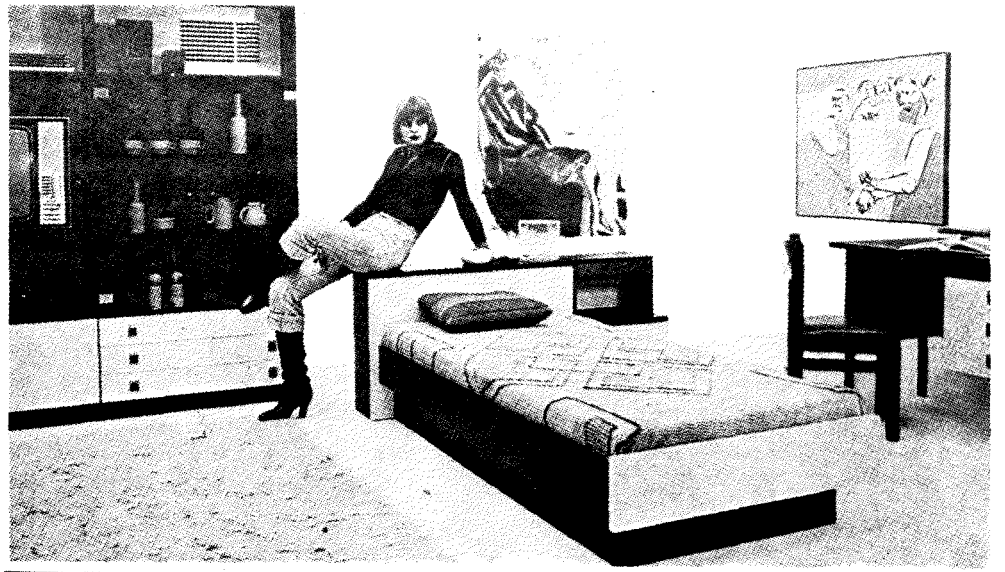
točil ljubljana

žična celje

**metalurški inštitut
ljubljana**

so tradicionalni proizvajalci kvalitetnih
konstrukcijskih jekel, ulitkov, odkovkov,
strojev, vijačnega blaga, verig, pletiv,
itd.

Na vašo željo pomagamo pri pravilni
izbiri jekel in naših izdelkov ter
svetujemo pri njihovi uporabi in
predelavi.

brest dekliška
cerknica soba
industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31 167 **katarina**

**program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom**

za dnevne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru,
kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000. 10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust dostava na dom brezplačna

lipica 1580 – 1980

LIPICA

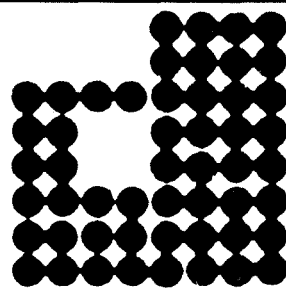
Kobilarna nudi gostom vsakodnevno turistično
jahanje, začetne in nadaljevalne tečaje,
vožnjo s kočijo, jahanje ponijev za otroke.
Dresurni program je dnevno na sporedu, razen
ob sobotah.

Hotel MAESTOSO

nudi poleg hotelskih storitev družabne prosto-
re primerne za zaključne sestanke in seminar-
je, kegljišče, plavalni bazen, nočni bar, trgo-
vino s spominki, frizerski in kozmetični salon.

Popust na penzijske cene v mesecu septem-
bru. Vabimo vas v Lipico.

Informacije: KRAS – turistična komerciala Se-
žana tel. 067-73361

DELO

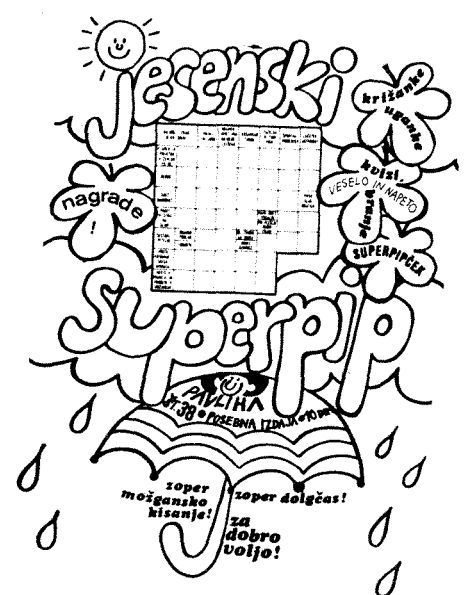
Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnico in plastičnicarno.
Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.

Telex, štirinajstdnevnik, Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana,
Zabavnik.

Brigadirski hura se v razsežnostih, kakršne beležimo v poletnih mesecih, počasi poslabša... Za manj kot leto dni! Končale so se mladinske delovne akcije »Kožbana 77«, »Suha krajina 77«, »Goričko 77«, »Slovenske gorice 77«, »Brkini 77« in »Kozjansko 77«, le akcija »Posočje 77«, ki je poleg »Kozjanskega 77« edina zvezna mladinska delovna akcija v Sloveniji, se nadaljuje do 24. septembra. Na vseh tovrstnih akcijah v naši republiki je sodelovalo okoli 3000 mladih iz vse Jugoslavije, opravljenih pa je bilo več kot 500.000 delovnih ur v vrednosti 20.000.000 dinarjev. In še podatki v jugoslovanskem merilu: Več kot 27.000 mladih je letos sodelovalo v 23. zveznih mladinskih delovnih akcijah, razvrščenih v 500 brigadah in razporejenih v 3 izmenah! Če temu dodamo še akcije lokalnega pomena, je bila letošnja brigadirska pesem, pesem kar dveh milijonov deklet in fantov širom naše socialistične domovine.

Ko smo že pri lokalnih (v našem primeru bolj krajevnih) akcijah, po svoje morda še bolj pomembnih, če že ne zaradi drugega, tudi zato, ker prav slednje dokazujejo nepretrganost brigadirske dejavnosti preko vsega leta – je prav, da v »ogledalu našega časa« s posebnim poudarkom spregovorimo o brigadi mladih, ki je na Komendski Dobravi domovala julija letos!

Tam, kjer je bila med vojno partizanska bolnišnica, se je na mladinski delovni akciji zbralo 37 mladih iz Komende (za dva dni se jim je pridružilo 25 brigadirjev iz Kamnika in 15 iz Senkovega turna) z namenom, da obnovijo zgodovinski spomenik. Brigada je nosila ime zdravnika dr. Tineta Zajca, ki so ga sovražniki leta 1944, potem ko je bila bolnišnica izdana, skupaj z drugimi partizani, ubili. Naj povemo še to, da je nekdanjo partizansko bolnišnico na Komendski Dobravi borčevska organizacija že obnovila, pa jo je lani zasul zemeljski plaz.

Organizatorica in pobudnica te akcije: Zveza socialistične mladine Slovenije Komenda.

Je to samo nerazumevanje?

Brigadirji na Komendski Dobravi

O pravkar citirani pobudi je 18. julija letos pisalo tudi Delo! Iz članka Ljiljane Djerić je bilo moč razbrati, da mladi v svojih prizadevanjih niso naleteli na razumevanje, saj niso našli, na primer, v občini nikogar, ki bi jim za štirinajst dni posodil šotore. (Spali so kar pri kmetih.) Še več! Tudi za denar oziroma pomoč v hrani so zaprosili nekaj delovnih organizacij, pa so naleteli na zaprta vrata... Na pomoč jim je priskočila le krajevna skupnost in jim omogočila skromno kosilo, malico.

Za neprijetna presenečenja, ki so jih doživljali brigadirji mladinske delovne akcije Zveze socialistične mladine Slovenije Komenda, so mladi najmanj krivi! Pa je vprašanje, ali smo res povsem in povsod zlomili odpor in nesprijemljive pomisleke o potrebnosti (oziroma nepotrebnosti) mladinskega prostovoljnega dela, kar sicer vneto zatrujemo, še kako umestno.

Naj ob tem zabeležimo nekaj misli, dostikrat zapisanih, slišanih:

Že dolgo se mladinske delovne akcije niso tako zgovorno potrdile, kot se je to zgodilo v letošnjem letu, pa naj bo to z družbenopolitičnega, vzgojnega ali ekonomskega vidika. Potrdile so svoje najdragocenejše obeležje: zblíževanje mladih in razvoj samoupravnih odnosov! Kdo bi lahko zapisal vse, kar se je v njih zvrstilo, doživelo. Tu mislimo na predavanja o samoupravnem sistemu, mladinske šole samoupravljanja, marksistične klube in tribune, na srečanja z borci, obiske zgodovinskih krajev naše bogate revolucionarne preteklosti, nova poznanstva. Pripravljenosti mladih da delajo, ustvarjajo, pomagajo, se učijo, tudi na prostovoljni osnovi, ne more nihče več zaustaviti! Zato je povsem razumljivo, da bo prihodnje leto odprto še več mladinskih gradbišč, na katerih se bo zbralo, po nekaterih predvidevanjih, okoli 60.000 mladih iz vse Jugoslavije.

In ker se je koristnost mladinskega prostovoljnega dela dokazovala vrsto let in se tudi dokazala, bi se veljalo ob današnjih vrsticah vendarle nekoliko zamisliti. To je namenjeno tudi njim, ki so mladim odklonili pomoč! Ne gre pozabiti, da bi nerazumevanju za pobudo Zveze socialistične mladine Slovenije Komenda, da bi obnovila nekdanjo partizansko bolnišnico, bilo moč nadeti tudi drugačen, mnogo ostrejši vzdevek.

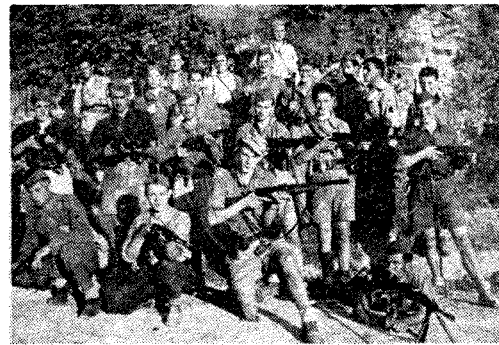
To je miselnost, ki ni in ne more biti lastna družbi, kakršna je naša.

MILENA ŠTRAJNAR

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

Delo goriškega vojnega področja

od marca
1944
do
osvoboditve

Napadli so Nemce, ki so nasilno mobilizirali ljudi, da so kopali strelne järke. Zaplenili so jim vse orodje, ki ga je bilo za pet voz. Ta material so delno odpeljali v skladišče komande mesta, nekaj pa so ga uničili. Med drugimi so uničili dva težka kompresorja, ki so jih uporabljali za kopanje na kamnitem terenu. Kompresorje so odpeljali in uničili. Tako so ostali Nemci in domobranci brez orodja. Padlo je tudi nekaj sovražnikovih vojakov, na naši strani pa ni bilo izgub. Mobilizirali smo celo nekaj ljudi.

Se posebej aktivna je bila komanda mesta Sežana, ki je bila kmalu po tem, ko je bila razbita na Avbarju, spet sestavljena. Za svoje delo je dobila 9. oktobra 1944 pohvalo komande 9. korpusa z naslednjo utemeljitvijo: »Komanda mesta Sežana je dosedaj izvršila že toliko uspešnih akcij v uničevanju sovražnikove žive in materialne sile, da jo postavljamo za vzgled vsem ostalim komandam mest.

Pri teh podvigih se je najbolj izkazal komandir tovariš Zorko s svojo ostrostrelsko skupino.

Za uspešnost, iznajdljivost in hrabrost izrekamo pohvalo in priznanje.

Sabotažni vod komande mesta Sežana je izvedel še naslednje akcije: dne 6. oktobra 1944 je miniral progo med Devinom in Redipuljem v dolžini sto metrov, uničil dve lokomotivi in šest vagonov ter pobil pet sovražnikovih vojakov. Promet je bil ustavljen deset ur. Naslednji dan je miniral progo na mostu pri Trziču in tako uničil lokomotivo s petimi vagoni. Pri tem se je ubilo kakšnih šestdeset vojakov, promet pa je bil ustavljen dva dni. Dne 8. oktobra je vod miniral progo blizu Opčin in odnesel okoli stopetdeset metrov tračnic, ki so jih pozneje uporabili v kovaških delavnicah. Naslednji dan je podrl šest drog telefonske napeljave ter tako prekinil telefonsko zvezo med Tomajem in Opčinami. Desetega oktobra je iz zasede napadel sovražnikovo patruljo in pri tem ubil tri fašiste, oficirja, podoficirja in vojaka. Dvanajstega oktobra 1944 pa je miniral progo Trst-Trzič v dolžini sedemindvajsetih metrov in uničil lokomotivo s šestimi vagoni. Tovariši so nastavili mine, ki so eksplodirale šele naslednji dan. Promet je bil ustavljen deset dni.

Drugi napad na komando goriškega vojnega področja

Obveščevalni center goriškega vojnega področja je 9. marca 1945 iz zanesljivih virov zvedel, da nameravajo četniki izvesti očiščevalno akcijo na območju srednjega Krasa in dolnje Vipavske doline. S tem namenom so četniki in domobranci iz postojanke

Dornberk že naslednji dan zasedli položaje na desnem bregu Vipave od vasi Dornberk do vasi Bilje. Kolona četnikov je prodirala v smeri Kostanjevice-Miren-Renče, druga od Kostanjevice proti Lipi, Škrbini in Železnim vratom, tretja kolona pa v smeri Dornberk-Gradišče-Oševljek-Kaplani-Špinjolišče. Te kolone četnikov so nameravale obkoluti Renče z okolico, da bi uničile in razbile manjše enote narodnoosvobodilne vojske in organe civilne oblasti. Hkrati naj bi prestrašile tudi civilno prebivalstvo, kmetije pa oropale.

Komanda goriškega vojnega področja se je 9. marca 1945 s svojimi odseki, ustanovami, osumljenci in kaznjenci zadrževala v vasi Rubije na Krasu. Zaradi bližajoče se hajke, se je komanda področja že desetega marca ob tretji uri zjutraj premaknila s Krasa v Vipavsko dolino proti gradu Špinjolišče. Zaradi previdnosti so se ustavili med Žgoni in Kaplani. Komandant področja Karel Kumše je postavil straže in izvidnice, kuharja in ekonoma pa so poslali v grad Špinjolišče, kjer naj bi skuhal zajtrk. V bližnjo okolico je poslal borko Mileno, ki naj bi pregledala, če se v bližini zadržujejo sovražnikove enote. Kuharja sta se vrnila že čez deset minut in povedala, da so ljudje videli kolono četnikov, Milena pa je ugotovila, da šteje kolona okrog petdeset mož in da obkolutuje grad Špinjolišče. To pa je bil kraj, kjer naj bi borci področja zajtrkovali, zato je komandant pripomnil, da se tako majhnega števila četnikov ne bomo ustrašili. Kljub temu je zaradi varnosti pripadnikov področja odredil, da se namestnik komandanta Davorin Kren takoj umakne z vsemi ljudmi po isti poti nazaj na Kras, od koder so prišli. Nato sta komandant in komandir zaščitne čete Ludvik Trampuš odšla z borbeno desetino in mitraljezom četnikom za hrbet. Ko so se približali četnikom na osemdeset do sto metrov, so videli vodjo četnikov, kako je dajal svojim vojakom povelje za napad. Komandir čete je dobil ukaz, naj začne njegova desetina streljati na sovražnika šele takrat, ko bo komandant področja sprožil prvi strel na vodjo četnikov, ki je bil imenitna tarča. Tako je borbena desetina zaledne vojaške oblasti, kot že večkrat prej, tudi sedaj spretno izkoristila prednost partizanskega načina vojskovanja v taktičnem, pa tudi v operativnem pogledu, saj je krepko in uspešno udarila po sovražniku in ga presenetila v trenutku, ko je obkoljeval grad Špinjolišče in bi tako sam iznenadil enoto narodnoosvobodilne vojske. Padlo je šest četnikov in njihov vodja, prav toliko pa je bilo ranjenih. Bobena desetina se je umaknila brez izgub.

(Se nadaljuje)

KRAMLANJE KRAMLANJE KRAMLANJE KRAMLANJE KRAMLANJE
KRAMLANJE KRAMLANJE KRAMLANJE KRAMLANJE KRAMLANJE

Josip Broz Tito

Torek, 30. avgusta 1977

Predsednik SFRJ in ZKJ Josip Broz-Tito je s člani jugoslovanske delegacije prispel na uradni obisk v LR Kitajsko. Na pekinškem letališču ga je z vsemi najvišjimi častmi sprejel predsednik Hua Kuo-feng z drugimi najvišjimi kitajskimi državnimi voditelji.

Jugoslovanska vlada je vladi ZDA izročila protestno noto zaradi požara, ki so ga 15. julija pred jugoslovanskim konzulatom v San Franciscu podtaknili pripadniki protijugoslovanske teroristične skupine.

V Trzinu je umrl predvojni komunist, udeleženec oktobrske revolucije in nosilec partizanske spomenice 1941, Peter Uzar.

Spiros Kiprianu

Sreda, 31. avgusta 1977

V Pekingu so se v »veliki palači narodov« začeli uradni jugoslovansko-kitajski pogovori. Isti dan je tovariš Tito kot prvi tuji državnik obiskal mavzolej Mao Ce-tunga.

Ciper je dobil novega predsednika. Makarev naslednik je postal dosedanj predstavniki doma ciprskih Grkov Spiros Kiprianu.

Hua Kuo-feng

Četrtek, 1. septembra 1977

Delegaciji Jugoslavije in LR Kitajske sta na pogovorih, ki sta jih vodila predsednika Tito in Hua Kuo-feng, izrazili številna sorodna stališča o nekaterih mednarodnih vprašanjih.

V neki garaži v Torontu so zaradi nestrokovnega ravnanja z razstrelivom v eksploziji izgubili življenje trije protijugoslovanski teroristi.

Ian Smith

Petek, 2. septembra 1977

Ameriško-britanski predlog o prenosu oblasti na črnsko prebivalstvo v Rodeziji ni naletel na odobravanje med borci Zimbabveja, vodja rasističnega režima pa ga je ocenil kot »nor, umobolen in katastrofalen«.

Tovariš Tito si je med obiskom na Kitajskem ogledal kitajski zid.

Po palestinskih izjavah naj bi SZ zagotovila, da ne bo sodelovala na ženevski mirovni konferenci o Bližnjem vzhodu, če na njej ne bodo sodelovali tudi Palestinci.

Kurt Waldheim

Sobota, 3. septembra 1977

V Kairu se je začel ministrski sestanek arabske lige.

V Pekingu so se končali uradni kitajsko-jugoslovanski pogovori, nato pa je naša delegacija pod vodstvom tovariša Tita odpotovala na jug države.

Generalni sekretar OZN Kurt Waldheim je odpotoval na uradni obisk v Sovjetsko zvezo.

Ponedeljek, 5. septembra 1977

Nasilje nad koroškimi Slovenci se nadaljuje. »Običajni neznanci« so v bližini Pliberka razstrelili dva drogova električne napeljave, kar bo povod za nove napade na Slovence.

V Zagrebu se je začel kongres mednarodnega združenja odvetnikov, na katerem bodo največ govorili o pravicah delavcev pri upravljanju podjetij in o varstvu teh pravic.

V Ljubljani je umrl začetnik slovenske psihiatrije in partizanski zdravnik prof. dr. Janez Kanoni.

Nepismeni Slovenci v pisni Sloveniji

Statistika je nezmotljiva: v naši republiki živi skoraj 18.000 nepismenih ljudi, starejših od deset let, med njimi pa je tudi precej mladih do štiriintridesetega leta starosti.

TELEKS – 2. september 1977

Učbeniki so – cene visoke

V primerjavi z lanskim letom so cene učbenikov za šolsko leto 1977/78 znatno skočile! Konkretno, pet knjig, nujno potrebnih za prvi razred osnovne šole, stane 179 dinarjev, 12 do 16 knjig za šesti razred osnovne šole pa kar okoli 911 dinarjev. Zanimivo je, da se je tiskanje učbenikov, vsaj tako trdijo založniki, znatno podražilo in to ne samo pri novih učbenikih, marveč tudi pri ponatisih letih. Tako se je, na primer, slovenska

PAVLIHA – 5. septembra 1977

čitanka lani prodajala po 46 dinarjev, letos ista knjiga, samo v drugi izdaji, stane dvakrat več, to je 82 dinarjev. Pregled slovenske književnosti od prve do tretje izdaje se je, na primer, podražil od 56 na 150 dinarjev.

BORBA – 30. avgust 1977

Plača kot kontrola

V začetku tega leta, ko je v tovarni akumulatorjev v Kosovski Mitrovici proizvodnja dobrega stekla, so prešli tudi na nov način nagrajevanja. Resnici na ljubo je treba povedati, da le-ta še ni povsem brezhiben in ima še slabosti, – omogočil pa je vsem zaposlenim, da vsakodnevno vedo, koliko zaslužijo. Ko so začeli z vrednotenjem rezultatov dela, so se najboljšim zaslužki podvojili, medtem, ko so se nekaterim celo zmanjšali. Hkrati pa ta sistem »sili« k mnogo večjemu delovnemu angažiranju vseh zaposlenih in tako je tovarna, ki je imela lani precejšnje izgube, v prvih treh mesecih ustvarila ostanek dohodka v višini 25.000.000 dinarjev. Ob vsem tem je razumljivo, da so se dvignili zaslužki tistih, ki dobro delajo in tako posamezni delavci zdaj zaslužijo tudi 6.000 dinarjev mesečno, kar je bilo prej skoraj nemogoče.

»Plača ob koncu meseca je najboljša kontrola,« pravijo v tovarni. »Res je, da še vedno beležimo izostanke z dela, a dvakrat manj kot prej.«

MLADOST – 8. julij 1977

Da pomagajo – človeku

Vest, da so se brigadirji s »Ceste bratstva in enotnosti 77« množično odzvali pozivu, da dajo kri, je šla mimo nas skoraj neopazno. A v dolgi vrsti je bilo, po besedah inž. Petra Kneževića, namestnika komandanta akcije, več kot 300 krvodajalcev v dveh izmenah. Vsak četrti brigadir je dal dragoceno tekočino. Med njimi so bili taki, ki so dali kri tudi po desetkrat! Njim, vse tako kaže, ni potreben televizijski oziroma radijski poziv, da bi dokazali svojo humanost. Dekleta in fantje so se brez velikih besed odzvali pozivu, da dajo kri, da pomagajo – človeku. Procenti in kubiki mnogokrat niso najbolj važni.

NIN – 15. avgust 1977

Marksizem ne more biti samo šolski predmet

Veselin Golubović:
»Bolj in odločneje se moramo zavzemati, da se marksizem resnično vrne v šole in tovarne, med mlade in delavce, v članstvo zveze komunistov. To nalogo ne moremo izvršiti z uvedbo enega ali več predmetov v šolah, nemalokrat z dvomljivimi usmeritvami, programi, učbeniki, in priročniki, niti s kampanjskim idejno-političnim usposabljanjem partijskega članstva. Marksizem ne more biti šolski predmet, biti mora osrednja orientacija celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa!«

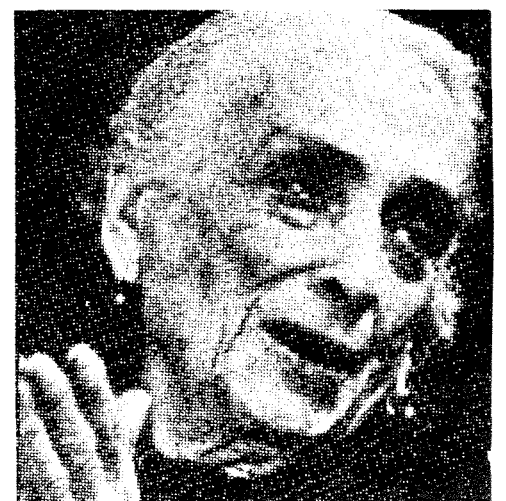
POLITIKA – 25. avgust 1977

Vrnitev La Pasionarie

Drugi dan smo brali v madridskem časniku pod naslovom »Una Espanola en Madrid«, s podpisom Miguel Salaberrta:

»... Kdor hodi po tej ulici, jo lahko mnogokrat vidi naslonjeno na ograjo balkona, kako gleda izginjajoči horizont kraja Pilar... In, kdo bi rekel, da je oseba z balkona tega skromnega stanovanja, poleg Tita, poslednja, veličastna figura socializma, generacije borcev, ki je spremenila svet!«

PRAKTIČNA ŽENA – 3. julij 1977

Dolores Ibarruri